

บทที่ 4

ความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล

การเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มทหารไทย ด้วยการก่อรัฐประหาร จำเป็นจะต้องอาศัยสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดวิกฤตการณ์ ซึ่งเป็นสถานะที่เปิดโอกาสให้กลุ่มทหารสามารถเข้ามาทำการแทรกแซงได้อย่างชอบธรรมในสายตาประชาชน โดยในบทที่ 4 จะเป็นการวิเคราะห์ถึงสภาพปัจจัยที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับรัฐบาลโดยตรง นั่นก็คือสภาพความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล และความขัดแย้งภายในรัฐบาลจนขาดเสถียรภาพทางการเมือง จนรัฐบาลขาดความชอบธรรม จนไม่สามารถเข้าแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศในขณะนั้นได้ ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เป็นปัญหาของรัฐบาล จากการเหตุการณ์ก่อรัฐประหารที่เกิดขึ้นจำนวน 9 ครั้ง ในช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.2500- 2534 โดยปรากฏตามตารางแสดงลำดับเหตุการณ์รัฐประหาร ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงลำดับเหตุการณ์รัฐประหารที่เกิดขึ้น ในระหว่างพ.ศ. 2500-2534

ลำดับ	เหตุการณ์	ผู้ก่อการ	หมายเหตุ
1.	รัฐประหาร พ.ศ. 2500	จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	
2.	รัฐประหาร พ.ศ. 2501	จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์	เป็นการยึดอำนาจตนเอง
3.	รัฐประหาร พ.ศ. 2514	จอมพล ถนอม กิตติขจร	เป็นการยึดอำนาจตนเอง

ลำดับ	เหตุการณ์	ผู้ก่อการ	หมายเหตุ
4.	รัฐประหาร พ.ศ. 2519	คณะปฏิรูปการปกครอง แผ่นดิน	นำโดย พล.ร.อ.สังัด ชลออยู่, พล.อ.เกรียง- ศักดิ์ ชมะนันทน์
5.	รัฐประหาร พ.ศ. 2520	คณะปฏิวัติ	"_____"
6.	กบฏ พล.อ.ฉลาด พ.ศ. 2520	พล.อ.ฉลาด หิรัญศิริ	
7.	กบฏ ยิ่งเติร์ก พ.ศ. 2524	พล.อ.สัณฑ์ จิตรปฎิมา พ.อ.มัญญู รูปขจร	
8.	กบฏ 9 กันยายน พ.ศ. 2528	พ.อ.มัญญู รูปขจร น.ท.มนัส รูปขจร	
9.	รัฐประหาร พ.ศ. 2534	คณะรักษาความสงบเรียบร้อย แห่งชาติ	นำโดย พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ พล.อ.สุจินดา คราประยูร

จากลำดับเหตุการณ์รัฐประหารที่เกิดขึ้นในประเทศไทยจากจำนวนทั้ง 9 ครั้ง ซึ่งจะนำมาทำการศึกษาวิจัยในบทที่ 4 นี้ โดยจะทำการศึกษาสภาวะปัจจัยที่เป็นปัญหาเกิดจากรัฐบาล โดยเฉพาะความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล ซึ่งเกี่ยวข้องต่อการนำมาสู่การเกิดแนวร่วมและสภาพเปิดที่โอกาสให้กลุ่มทหารเข้าทำการแทรกแซงทางการเมืองด้วยการก่อรัฐประหารขึ้นได้ในประเทศไทย

ประสิทธิภาพของรัฐบาลโดยทั่วไปมักจะถูกวัดจากขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประเทศที่กำลังประสบอยู่ และเกิดเป็นความเดือดร้อนของประชาชนในขณะนั้น ซึ่งได้แก่ ปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะปัญหาด้านเศรษฐกิจ มักจะถูกนำ

มาใช้เป็นตัววัดประสิทธิภาพของรัฐบาลอยู่เสมอ ทั้งนี้ก็เพราะ เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ และมีผลต่อด้านความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ ที่ถูกคาดหวังไว้ว่า รัฐบาลจะเข้ามาทำการแก้ไขปัญหาของประเทศชาติดีขึ้น แต่เมื่อรัฐบาลไม่สามารถแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ได้ ทำให้ประชาชนเกิดความผิดหวัง ย่อมส่งผลให้ความเชื่อถือและความศรัทธาของ รัฐบาลในสายตาประชาชนลดลง ซึ่งสภาวะของความหย่อนประสิทธิภาพในการทำงานของรัฐบาล ที่ได้ปรากฏขึ้นสามารถนำไปสู่เข้าสู่เหตุการณ์ก่อรัฐประหาร และสร้างความชอบธรรมให้เกิด แก่คณะผู้ก่อการรัฐประหารอีกด้วย ดังที่ปรากฏบ่งชี้ที่เป็นปัญหาของรัฐบาล ดังนี้

รัฐบาลขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหของประเทศ

1. ความขาดประสิทธิภาพของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม สภาพปัญหา ในรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ปรากฏก่อนการนำไปสู่การรัฐประหาร พ.ศ. 2500 นั้น ก็คือ ความขาดความสนใจที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศอย่างจริงจัง รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เข้ามาทำการบริหารประเทศในภายหลังกทำการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ซึ่งในระยะนั้น รัฐบาลใหม่ต้องรับภาระปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ ที่เป็นผลกระทบกระ เทือนจากภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐบาลพลเรือนที่ได้เข้ามาบริหารประ เทศก่อนหน้านี้นี้ก็ยังไม่สามารถแก้ไขให้ลุ่สว่างไปได้ ส่งผลมาถึงรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม จะต้องเข้าแก้ไขปัญหที่สะสมและค้างคาอยู่มากมาย แต่แล้วปรากฏว่ารัฐบาลจอมพล ป. กลับขาดความเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยรัฐบาลต้องพะวงกับปัญหาการแย่งชิง อำนาจจากนักการเมืองที่สูญเสียอำนาจไป ดังที่ปรากฏในเหตุการณ์ กบฏวังหลวง พ.ศ. 2492 กบฏแมนฮัตตัน พ.ศ. 2494 ด้วยเหตุนี้จอมพล ป. จึงได้มุ่งเน้นต่อการสร้างฐานอำนาจทาง การเมืองให้มีคามเข้มแข็งด้วยการเสริมสร้างกิจการทหาร ตำรวจและรัฐสภา จนทำให้ มองเห็นว่าปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ เป็นเรื่องรองลงไป และไม่ได้กระทำอย่างจริงจัง

การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลได้เพียงทำการแก้ไขปัญหาลักษณะ เฉพาะหน้า เช่น การแก้ไขปัญหาค่าครองชีพสูง โดยวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ป็นบังคับ ให้พ่อค้าลดราคาลดสินค้าลง และแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันการค้ากำไรเกินควรตามจังหวัด

ต่าง ๆ ไว้ควบคุมบรรดาพ่อค้า พร้อมกันนั้นก็ยังมีมาตรการเด็ดขาดสั่งห้ามนักขโมยทุกจังหวัดปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ไม่เช่นนั้นจะทำการเปลี่ยนตัวข้าหลวงทุกจังหวัด แต่วิธีการดังกล่าวของรัฐบาลไม่ได้ผล เนื่องจากกลุ่มพ่อค้าต่างก็ใช้วิธีคิดสินบนให้ผลประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่และนักการเมืองทำการให้การ แก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศยังไม่ดีขึ้น¹

ทางด้านการค้ากับต่างประเทศ บปรากฏว่าในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2490-2493 ต้องประสบกับการขาดดุลการค้าอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด แต่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2493-2494 สภาพเศรษฐกิจได้กระเตื้องขึ้นมาบ้าง ก็เนื่องจากทางประเทศสหรัฐอเมริกาได้สั่งซื้อสินค้าทางการเกษตรจากไทยไปเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ก็เนื่องจากต้องนำไปเป็นยุทธรบัจฉัยในสงครามเกาหลี ท้าให้ไทยเริ่มได้เปรียบดุลการค้าขึ้นมาบ้าง ประกอบในช่วงนั้นประเทศไทยมีนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงท้าให้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณ ตลอดจนความช่วยเหลือต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ วิชาการ และการทหาร ส่งผลให้รัฐบาลสามารถประหยัดงบประมาณของประเทศไปได้มาก ซึ่งสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ เริ่มดีขึ้นในช่วงนี้ แต่เมื่อสิ้นสุดสงครามเกาหลีแล้ว สถานะทางเศรษฐกิจของไทยก็เริ่มเสื่อมถอยลง เมื่อสินค้าส่งออกและยุทธรบัจฉัยในด้านการสงครามได้ลดน้อยลง ท้าให้ประเทศเริ่มขาดดุลการค้าเรื่อย ๆ นับแต่ปี พ.ศ. 2496-2497 จนกลับเข้าสู่ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอีกครั้งใน พ.ศ. 2497 กระทรวงการคลังต้องได้กำหนดมาตรการระงับการใช้จ่ายต่าง ๆ ตลอดจนงบประมาณของประเทศ ที่เห็นว่าไม่จำเป็นออก แล้วพยายามหาทางออกด้วยการส่งเสริมการค้ากับต่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ท้าได้ไม่เต็มที่นัก เมื่อสหรัฐอเมริการมีนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่อย่างไรก็ตาม การส่งสินค้าออกนอกประเทศ โดยเฉพาะข้าวเริ่มมีแนวโน้มลดลงโดยตลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494-2497 ส่งผลให้การคลังของประเทศเริ่มทรุดหนัก ประกอบกับมีการปลอมแปลงธนบัตรเกิดขึ้น

¹กรมศิลปากร, เอกสาร มท. 0201.2.1.8/20 เรื่องการอบรมชี้แจง พ่อค้าให้ลดราคาของ อ่างถึงใน สุดา กาเคอร์, "กบฏแมนฮัตตัน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 244.

อย่างแพร่หลายและมีการชุมนุมนัดหยุดงานของกลุ่มผู้จ้างแรงงาน สร้างความกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจโดยรวมภายในประเทศให้ตกต่ำมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อความเสียหายทางเศรษฐกิจจนถึงปี พ.ศ. 2500

จากสภาวะปัญหาความยุ่งยากทางเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับความไม่จริงจังในการเข้าแก้ไขปัญหาของรัฐบาล เป็นสาเหตุที่ทำให้ประชาชนเสื่อมความนิยามในตัวจอมพล ป. พิบูลสงคราม และรัฐบาลถูมองว่าขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ที่กระทบกระเทือนต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการบริหารงานของรัฐบาล เป็นสำคัญ

2. ความขาดประสิทธิภาพในรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ใน พ.ศ. 2501

ภายหลังการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 โดย จอมพลถนอม กิตติขจร รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ได้เข้ามามีการบริหารประเทศ ก็ต้องประสบปัญหาความวุ่นวายทางสังคม และความยุ่งยากแก่รัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร ดังจะปรากฏมีกลุ่มผู้จ้างแรงงาน ประเทศหยุดงาน ชุมนุมเรียกร้องต่อรัฐบาล ความขัดแย้งและการแย่งตำแหน่งของนักการเมืองในพรรครัฐบาล การถูกโจมตีการทำงานจากพรรคฝ่ายค้านและสื่อมวลชน ตลอดจนข้อจำกัดของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทำให้รัฐบาลไม่สามารถใช้อำนาจได้อย่างกว้างขวาง

ในขณะที่รัฐบาลกำลังประสบปัญหาความวุ่นวายทางสังคมอยู่นั้น ปัญหาเศรษฐกิจที่ค้างค้ำอยู่จากรัฐบาลชุดก่อน ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็กำลังตกต่ำอยู่ทั่วไปในขณะนั้นได้ ด้วยสาเหตุที่รัฐบาลยังต้องประสบกับวิกฤตการณ์ความแตกแยกทางการเมืองอย่างหนัก ทำให้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ไม่ได้ได้รับความสนใจจากรัฐบาลเท่าที่ควร จนกระทั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลจอมพล ถนอม โดยการขอเปิดอภิปรายครั้งนี้มีประเด็นหัวข้อในการกล่าวโจมตีรัฐบาล คือ กรณีที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้ กรณีเกิดปัญหาการทุจริตต่อราษฎรบังหลวง ปัญหาการรักษาความสงบเรียบร้อย ปัญหาการศึกษา ซึ่งผลจากการอภิปรายของสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนี้ได้สร้างความกระทบกระเทือน และความ

หน้าใจแก่รัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นอย่างมาก เนื่องจากเพิ่งเข้ามาบริหารประเทศยังไม่ครบปี ก็เกิดความแตกแยกกันในพรรครัฐบาล ประกอบกับบุคคลในคณะรัฐบาลก็ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์ทางการเมืองมาก่อน ส่งผลให้รัฐบาลขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของประเทศที่กำลังประสบอยู่ในขณะนั้น และนำไปสู่การก่อรัฐประหาร เพื่อยึดอำนาจรัฐบาลตนเองขึ้น โดยจอมพลสฤษดิ์ และจอมพลถนอม ขึ้นใน พ.ศ. 2501

3. ความขาดประสิทธิภาพของรัฐบาลจอมพลถนอม พ.ศ. 2514

เมื่อรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร ได้เข้าสืบทอดอำนาจทางการเมืองต่อจากรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. 2506 แล้ว ระบบการปกครองและแผนพัฒนาเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ ก็ได้ดำเนินการต่อ รูปแบบของการปกครองของบุคคลทั้งสองยังคงรูปแบบเดิมไว้ จึงกล่าวได้ว่าความแตกต่างมีน้อยมาก แต่ขณะเดียวกันระบบฟอซุนของจอมพลสฤษดิ์ ๓๑ ธันวาคม ได้เริ่มประสบปัญหาขึ้น ทั้งนี้เพราะว่าจอมพลสฤษดิ์ ส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างพ่อค้าและผู้นำทางการเมือง ในลักษณะของระบบอุปถัมภ์ กล่าวคือ ผู้นำมีอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองและนักธุรกิจเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เกิดการประสานประโยชน์อย่างมากระหว่างธุรกิจกับการเมือง และมีผู้นำทางการเมือง เช่น นายทหารชั้นผู้ใหญ่อายุไม่น้อยที่เป็นหลักยึดของนักธุรกิจเพื่ออาศัยบารมี ในสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ๓๑ ธันวาคม มีภูมิลำเนาอยู่นั้น ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำทางการเมืองต่าง ๆ ถูกบารมีและอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ บดบังไว้ ความขัดแย้งจึงไม่ปรากฏความรุนแรง เพราะจอมพลสฤษดิ์ เปรียบเสมือนพระยาราชาสีห์ที่ข่มสัตว์อื่นให้อยู่ในความกลัว แต่พอพระยาราชาสีห์สิ้นบุญลง กลุ่มผู้นำทางการเมืองต่าง ๆ ก็เริ่มโหวตขัดแย้งกันผ่านทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองด้วยบุคคลิกของจอมพลถนอม ที่เน้นการอ้อมขอมหาให้ความขัดแย้งไม่แผ่ขยายออกไปมาก แต่ก็เพียงระยะหนึ่งเท่านั้น ผลสุดท้ายความขัดแย้งก็เริ่มรุนแรงขึ้น² ในขณะเดียวกันแรงบีบจาก

²ลิจิต ซีรเวคิน, วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย, พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 181-182.

ภายในกลุ่มการเมืองและจากประชาชนก็เริ่มมีปัญหามาหาประชาชนไทย

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 ซึ่งร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ ใช้เวลาในการร่างเป็นเวลานานถึง 10 ปี โดยสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ ฉบับนี้ มิได้เป็นลักษณะของประชาธิปไตย กล่าวคือรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้กำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการอยู่ใต้อาณาจักรของรัฐบาล จอมพลถนอม กิตติขจร และพรรคพวก ได้แก่การกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือกว่าฝ่ายรัฐสภา การกำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจเท่าเทียมกับสภาผู้แทนราษฎร และการกำหนดให้ข้าราชการดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ เป็นต้น ระบบราชการจึงเข้มแข็งและมีฐานะเป็นพรรคการเมืองที่สำคัญกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ³

เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นใช้แล้ว ก็ได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ทำการก่อตั้งพรรคสหประชาไทย เพื่อส่งสมาชิกเข้ารับการเลือกตั้ง ผลการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคสหประชาไทย ได้รับเลือกตั้งมากที่สุดเป็น จำนวน 75 ที่นั่ง พรรคประชาธิปไตย ได้รับ 57 ที่นั่ง และ สส. ไม่สังกัดพรรคอีก 72 ที่นั่งนอกนั้นเป็น สส. สังกัดพรรคการเมืองเล็ก ๆ จำนวน 16 ที่นั่ง ในที่สุดจอมพลถนอม ฯ ก็ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกรวาระหนึ่ง ภายใต้การสนับสนุนของพรรคสหประชาไทย และวุฒิสมาชิก⁴

สภาพความเป็นจริงในรัฐบาลถนอม ภายใต้รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2511 ก็มิได้สร้างความเสถียรภาพให้แก่รัฐบาลมากนัก เมื่อรัฐบาลต้องเผชิญกับปัญหา การแตกแยกของนักการเมืองในพรรคสหประชาไทย ซึ่งมีจอมพลถนอม เป็นหัวหน้าพรรคเอง ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ ในเรื่องของพระราชบัญญัติงบประมาณ การเพิ่มภาษี

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 184.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 185.

การขอให้เลิกการควบคุมหนังสือพิมพ์ที่เข้มงวด นอกจากนี้รัฐบาลต้องประสบกับปัญหาการชุมนุม
เดินขบวนประท้วงต่าง ๆ เกิดขึ้น มากมาย

ปัญหาทางเศรษฐกิจ นโยบายการพัฒนาประเทศของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
ซึ่งได้เน้นการส่งเสริมการลงทุนในด้านอุตสาหกรรม และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง
เอกชนและหน่วยราชการ ผลจากการเน้นนโยบายเศรษฐกิจนี้ ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
ที่ดีขึ้น ในแง่ของผลผลิต และประสิทธิภาพในการผลิตของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งก็ได้ส่งผล
กระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองด้วย เมื่อเกิดชนชั้นใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นพร้อม
กับความเติบโตทางเศรษฐกิจในเวลาต่อมา

นโยบายส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างเอกชนและราชการ ได้
ส่งผลให้กลุ่มทหารได้เข้าไปมีบทบาทและตำแหน่งร่วมในองค์กรรัฐวิสาหกิจ ห้างร้าน บริษัท
ธนาคาร บริษัทเงินทุนต่าง ๆ ทำให้เกิดกลุ่มธุรกิจการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์การเมือง
แบบใหม่ ที่จะต้องมีการปกป้อง และอำนวยความสะดวกในด้านนโยบาย จนนำไปสู่ความพยายาม
การปกป้องผลประโยชน์ กลุ่มการเมืองในสภา และปรากฏเป็นความแตกแยกในรัฐ
บาลจอมพลถนอม อย่างชัดเจน

รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ต้องประสบปัญหาความแตกแยกในรัฐบาล
จากกลุ่มผู้นำทางการเมือง ทำให้เกิดความยุ่งยากทางการเมือง จนทำให้ไม่สามารถที่จะแก้ไข
ปัญหาของประเทศได้ โดยเฉพาะปัญหาทางเศรษฐกิจที่กำลังตกต่ำ ปัญหาทางสังคมที่เกิดมี
การชุมนุมประท้วงหยุดงาน ประกอบกับรัฐบาลประสบอุปสรรคความไม่มั่นคงของเสียงสนับสนุน
ในสภาสื่อเค้าว่ารัฐบาลจะอยู่ในอำนาจต่อไปได้อีกไม่นาน ส่งผลให้จอมพลถนอม กิตติขจร ได้
เข้าก่อการรัฐประหารยึดอำนาจตนเองขึ้น เพื่อหาทางออกในการที่จะรักษาอำนาจและผลประโยชน์
ของกลุ่มตนเองไว้วันที่สุด

4. ความขาดประสิทธิภาพของรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช รัฐบาล
พลเรือน ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.

2516 ซึ่งเป็นการยุติการปกครองระบอบเผด็จการ และมีการขับไล่ให้จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และ พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร เดินทางออกไปนอกประเทศ ทำให้ ลักขีเสรีนิยมกลับมาเพื่อพัวอีกครั้งในวิถีทางการเมืองไทย หลังจากให้จอมพลถนอม กิตติขจร ได้กราบบังคมทูลลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อทำการจัดตั้ง รัฐบาลใหม่ และเตรียมการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ เพื่อประกาศใช้และจัดให้มีการเลือกตั้ง ต่อไป

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2517 และจัดให้มีการเลือกตั้งใน เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2518 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม ได้เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นรัฐบาลผสม ซึ่งต่อมา ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้ประกาศยุบ สภาและเลือกตั้งใหม่ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2519 และ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช พี่ชาย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปไตย ได้เป็นนายกรัฐมนตรี⁵

รัฐบาลพลเรือนของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ภายใต้รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2517 กลับต้องประสบกับปัญหาความวุ่นวาย อันเนื่องจากการที่กลุ่มมวลชนต่างถูกเคยอยู่ใน ภาวะเก็บกดทางด้านสิทธิเสรีภาพมาตั้งแต่ยุคเผด็จการ เมื่อสิ้นสุดยุคเผด็จการ ในภายหลัง เหตุการณ์การชุมนุมประท้วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 สภาพความตื่นตัวทางการเมือง ที่ถูกเก็บกดไว้เป็นเวลานานโดยอำนาจของกองทัพก็เกิดขึ้นอย่างท่วมท้น กลุ่มพลังทางการเมืองต่างก็ พยายามที่จะเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ และผลประโยชน์ที่ควรจะได้ จนเกิดความสับสน วุ่นวายเกิดขึ้นอย่างมากมายในบ้านเมือง

⁵ ลิจิต ชีรเวทิน, ประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย เอกสารประกอบการสอน สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 8-15, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช) หน้า 766.

เกิดมีการเรียกร้องของกลุ่มพลังมวลชนขึ้นอย่างมากมาย รัฐบาลพลเรือนภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2517 ต้องพบกับสภาพความตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ ที่ออกมาเรียกร้องสิทธิผลประโยชน์ต่อรัฐให้แก่ไขปัญหาต่างทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากรัฐบาลเผด็จการก่อน ๆ ได้สะสมปัญหาไว้ การเดินขบวนประท้วงนัดหยุดงานเรียกร้องเงื่อนไขต่าง ๆ ของเหล่าชาวไร่ ชาวนา และกรรมกร ภายใต้การประสานงานของนิสิตนักศึกษา แม้แต่บ้านนายกรัฐมนตรีน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ยังถูกตำรวจกลุ่มหนึ่ง เดินขบวนเข้าไปบาทลายข้าวของในบ้าน การเรียกร้องได้เกิดขึ้นอย่างมากมายจนกระทั่งกลไกทางการเมืองที่มีอยู่ ณ ขณะนั้น ไม่อาจรองรับต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนได้ได้อย่างพอเพียง ก่อให้เกิดปัญหาและความวุ่นวายทางการเมืองและทางสังคม

ในสภาพความคลอนแคลนของรัฐบาลพลเรือนผสมของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ที่กำลังเผชิญกับปัญหาความวุ่นวายทางการเมือง และการเรียกร้องทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย จนกลไกของรัฐบาลไม่สามารถรองรับปัญหาไม่อย่างเพียงพอ อีกทั้งปัญหาทางเศรษฐกิจตกต่ำที่ค้างค้ำมาในยุคเผด็จการ ทำให้รัฐบาลถูกมองว่าขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของประเทศ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศได้ โดยเฉพาะปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในประเทศไทย ประจวบกับการกลับมาของจอมพลถนอม กิตติขจรได้ถูกกลุ่มพลังมวลชนต่างชุมนุมต่อต้านการเดินทางกลับเข้ามาในประเทศไทย จากกลุ่มนักศึกษาและประชาชน อีกทั้งมียื่นเงื่อนไขต่อรัฐบาลต่าง ๆ อีกด้วยจนเกิดความวุ่นวายและ นำไปสูเหตุการ์ณรุนแรง เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ขึ้น ซึ่งเงื่อนไขของการกลับมาของจอมพลถนอม ในการเดินทางกลับเข้าสู่ประเทศจนเกิดความวุ่นวาย ก็ถูกกลุ่มทหารทหารหนุ่มใช้เรือกลไฟเข้าทำการยึดอำนาจรัฐบาลพลเรือน เพื่อเข้ามามีอำนาจและบทบาททางการเมืองอีกครั้ง

สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศ ในช่วงปลายสมัยรัฐบาล จอมพลถนอม ยังไม่ค่อยดีขึ้นนัก ทั้งนี้เนื่องจากเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันในตลาดโลกสูง อันเกิดจากการรวมกลุ่มประเทศโอเปก ทำให้รัฐบาลต้องขึ้นราคาน้ำมันในประเทศ ส่งผลกระทบต่อภาระเทือนให้เครื่องอุปโภคบริโภค และบริการต่าง ๆ ต้องเขยิบราคาสูงขึ้น ทำให้ค่าครองชีพของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ยังได้เกิดภาวะเงินเฟ้อ การขยายแรงงานอุตสาหกรรม

ลดลงทำให้เกิดภาวะการว่างงานเพิ่มมากขึ้น นอกจากปัญหาภายในประเทศแล้ว ก็ยังต้องพบกับปัญหาจากภายนอกประเทศ คือ มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ภายหลังจากการถอนทหารออกจากเวียดนามใต้ โดยลดความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ประเทศไทยลงด้วย ส่งผลกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก

ความล้มเหลวในการบริหารของรัฐบาลพลเรือน ทั้งในด้านการเมืองที่มีการปลดเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง ปัญหาความวุ่นวายทางสังคม และเศรษฐกิจ แสดงให้เห็นถึงสภาพความขาดประสิทธิภาพของรัฐบาลพลเรือน เป็นเหตุผลักดันให้กลุ่มทหารในนาม " คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน " ได้ฉวยโอกาสเข้ามาทำรัฐประหารล้มรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2519

5. ความล้มเหลวในการบริหารประเทศของรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร

รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ภายใต้อาณัติของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ต้องประสบปัญหาความล้มเหลวในการแก้ไข้ปัญหาของประเทศ เช่นเดียวกับรัฐบาลที่ผ่านมา ก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านการใช้นโยบายในการบริหารประเทศที่มีลักษณะ ขว้างจัด และการใช้นโยบายที่ผิดพลาดทางด้านเศรษฐกิจ นโยบายการปราบปรามผู้กระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ในประเทศตามมาอีกมากมาย ความไร้ประสิทธิภาพในการปกครองของรัฐบาล ก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่ประชาชน หลายกลุ่ม และได้แผ่ขยายออกไปมากขึ้น จนต้องมีการเรียกร้องให้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี แต่ก็ไม่ได้มีการตอบสนองจากรัฐบาลคณะทหารซึ่งได้แก่คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินชุดเดิม ที่ทำการสนับสนุนรัฐบาลนายธานินทร์ ให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ก็จำเป็นต้องล้มรัฐบาลชุดนี้ด้วยสาเหตุดังนี้

5.1 ความล้มเหลวในด้านนโยบายเศรษฐกิจ จากภาวะการขบเซาะทางเศรษฐกิจซึ่งได้เกิดขึ้นมา 2-3 ปีก่อนหน้านี้ อันได้แก่ ปัญหาการว่างงาน การกระจายรายได้ปัญหาค่าครองชีพสูง รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้ใช้นโยบายเศรษฐกิจ ด้วยการชักจูงให้ชาวต่างประเทศมาดำเนินการลงทุนในประเทศไทยเป็นหลัก โดยมุ่งเน้นให้สิทธิพิเศษแก่นักลงทุนด้วยการลดหย่อนภาษี การปรับปรุง พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุนเพื่อสร้างภาพพจน์

การลงทุนแก่ชาวต่างประเทศ แต่ในเรื่องของการอุตสาหกรรมในประเทศ กลับตรงกันข้าม รัฐบาลไม่ได้ให้ความเอาใจใส่ และช่วยเหลือจริงจัง เมื่ออุตสาหกรรมสิ่งทอต้องประสบกับภาวะขาดทุนนอกจากนี้รัฐบาลยังได้ระดมเก็บภาษีการค้า การขึ้นค่ากระแสไฟฟ้า ส่งผลกระทบต่อกิจการโรงงานสิ่งทอต่าง ๆ จนต้องปิดกิจการไปหลายแห่ง ความล้มเหลวในแก้ไข ปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในด้านนโยบาย รัฐบาลไม่ประสบความสำเร็จในด้าน การชักจูงชาวต่างประเทศมาลงทุนในประเทศมากนัก เนื่องจากเกิดความไม่มั่นใจในเสถียรภาพของรัฐบาล แม้ว่าทางรัฐบาลจะได้มีการให้สิทธิแก่นักลงทุนต่างประเทศอย่างมากมายก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการเสนอร่างกฎหมายพระราชบัญญัติการลงทุนฉบับใหม่ ที่เอื้ออำนวยให้นักลงทุนต่างประเทศให้ได้มีสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ และการลดหย่อนภาษีต่าง ๆ อย่างไรก็ตามนอกจากนี้ประเทศต้องประสบกับปัญหาค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัญหาคนว่างงานเพิ่มขึ้น ตลอดจนปัญหาหนี้การขาดตลาดสินค้าไทยในต่างประเทศของรัฐบาลที่เสียเปรียบ ทำให้ต้องขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินในปี พ.ศ.2500 ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยดุลการค้าขาดดุลในปี 2520 สูงถึง 24,000 ล้านบาท และดุลการชำระเงินขาดดุลถึง 7,000 ล้านบาท ยังส่งผลให้ทุนสำรองของประเทศลดลง ทำให้ประเทศประสบความยากลำบากในการจัดสรรงบประมาณในประเทศ และความจำกัดในการขยายการผลิตและการอุปโภคบริโภค ทำให้กว้างขวางออกไป อันจะก่อให้เกิดการหดตัวของอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจ ทำให้ภาวะการจ้างงานลดลงปริมาณคนว่างงานจึงทวีมากขึ้น

2. การดำเนินนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ที่ผิดพลาด รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้ใช้ มาตรการของรัฐในการปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง โดยได้ทุ่มกำลังเจ้าหน้าที่ทหาร-ตำรวจ และงบประมาณจำนวนมาก แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ⁶ แต่กลับทำให้ผู้

⁶สุวรรณ เต๋นเมธารัตน์, "การประเมินผลงานรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530)

ก่อนการรัายคอมมิวนิสต์ขยายงาน และมีผู้เข้าร่วมด้วยอย่างมากมาย ส่งผลให้เกิดการสูญเสียกำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ตำรวจ ไปอย่างมากมายในการปราบปราม การที่รัฐบาลนายธานินทร์ ยังคงมุ่งใช้กำลังปราบปราม ทำให้ทหารไม่พอใจและเกิดความไม่แน่ใจต่อสภาวะความมั่นคงของประเทศว่าจะมีอยู่อีกเท่าใด หากให้รัฐบาลนายธานินทร์ กรีวิเชียร บริหารประเทศต่อไป จากความคิดดังกล่าวก็นับเป็นสิ่งจูงใจในการหนึ่งที่ดึงให้ทหารทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลนายธานินทร์ กรีวิเชียร

3. รัฐบาลมุ่งเอาใจใส่เฉพาะผู้นำทหารระดับสูง ด้วยการแสวงหาผลประโยชน์ต่าง ๆ ด้วยการที่รัฐบาลได้ตั้งงบประมาณการป้องกันรักษาความมั่นคงของประเทศเป็นจำนวนถึงร้อยละ 25 ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมด การตั้งงบประมาณ 2 หมื่นล้านบาท จากการกู้เงินต่างประเทศเพื่อพัฒนากำลังอาวุธของกองทัพภายในระยะเวลา 5 ปี ตลอดจนการหาเงินพิเศษให้ทหารซื้ออาวุธต่าง ๆ เช่น รถถัง วี.150 เป็นจำนวนเงินถึง 600 ล้านบาท โดยไม่ต้องงบประมาณทหารที่ได้ตั้งจ่ายไว้แล้ว⁷ การเอาอกเอาใจทหารในรัฐบาลชุดนี้ สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มทหารบางกลุ่มที่มีความเข้าใจปัญหาของประเทศ โดยเห็นว่าการกระทำของรัฐบาลดังกล่าวเป็นเพียงมุ่งให้ผลประโยชน์แก่นายทหารระดับสูงบางคนเท่านั้น มิได้ก่อเกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ

จากความคิดพลาดในการดำเนินนโยบายที่มุ่งปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง ทำให้ประเทศต้องสูญเสียกำลังเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ และงบประมาณอย่างมากมาย ในการปราบปรามอย่างไร้ผล, การโยกย้ายข้าราชการอย่างไม่เป็นธรรม, การมุ่งเอาใจใส่ต่อผลประโยชน์ของนายทหารในกองทัพจนเกินไป ส่วนในด้านนโยบายเศรษฐกิจก็ประสบความล้มเหลวอีกเช่นกันด้วย การที่รัฐบาลดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่ผิดพลาด และไม่มี ความสนใจต่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ ดังจะเห็นจากการดำเนินนโยบายระหว่างธุรกิจการลงทุนจากต่างประเทศกับธุรกิจอุตสาหกรรมภายในประเทศที่แตกต่างกัน ทำให้

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 204.

ให้นักธุรกิจในประเทศไม่พอใจ เนื่องจากสูญเสียผลประโยชน์ อีกทั้งการดำเนินการระดมเก็บภาษีการค้า การขึ้นค่ากระแสไฟฟ้า ส่งผลทำให้โรงงานอุตสาหกรรม บริษัทต่าง ๆ ได้รับความกระทบกระเทือนมากขึ้นกว่าเดิมจนต้องปิดกิจการไปหลายแห่ง สภาพของความล้มเหลวในการบริหารงานของรัฐบาลนายชานนินทร์ กรีวิเชียรทั้งในด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจตลอดระยะเวลาเกือบ 1 ปี สะท้อนให้เห็นถึงความไร้ประสิทธิภาพในการทำงานของรัฐบาล ที่มีต่อสายตาประชาชนและกลุ่มทหาร ซึ่งสภาวะความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลนายชานนินทร์ในการแก้ไขปัญหาคriticalของประเทศ เป็นสภาวะที่เปิดโอกาสให้กลุ่มทหาร ในนาม "คณะปฏิวัติ" ได้เข้ามาทำการก่อรัฐประหาร ใน พ.ศ. 2520

6. ความขาดประสิทธิภาพของรัฐบาล พล.อ.เปรม 1 และ 2

ในปี พ.ศ. 2523 หลังจากที่ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สืบเนื่องการบริหารประเทศของรัฐบาลต้องพบกับอุปสรรคหลายประการ ในสภาผู้แทนราษฎร จึงทำให้รัฐบาลมีสภาพขาดเสถียรภาพ ประกอบกับการแตกเสียงสนับสนุนจากวุฒิสภาโดยเฉพาะกลุ่มสมาชิกวุฒิสภายุวกษัตริย์ ฐานอำนาจทางการเมืองต่าง ๆ ได้แปรเปลี่ยนไปหันสนับสนุน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ผู้นำทางทหารเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สืบแทน รัฐบาลภายใต้การนำของ พล.อ.เปรม ได้สร้างรูปแบบประชาธิปไตยที่มีลักษณะอ้อมขมก้นมากขึ้นระหว่าง กลุ่มทหารกับพรรคการเมืองกล่าวคือ เป็นการใช้อำนาจทางการเมืองระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มทหารโดยมีหลักเกณฑ์และข้อตกลงกันที่แน่นอน โดยกลุ่มทหารจะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองในด้านความมั่นคง ภายในและด้านการต่างประเทศ ในขณะที่ผู้นำพรรคการเมือง จะเข้าไปมีบทบาททางด้านงานประจำ งานพัฒนา และงานที่อาศัยความชำนาญเฉพาะด้าน⁸

⁸คณิน บุญสุวรรณ, ปัญหาการถ่ายโอนอำนาจทางการเมือง, หน้าที่ 5 เอกสารประกอบการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช), หน้า 246.

ลักษณะการดูแลรักษาทาง การเมืองขึ้นระหว่างฝ่ายทหารและฝ่ายพรรคการเมืองในรัฐบาลพล.อ.เปรม นี้ ซึ่งแต่ละฝ่ายสามารถที่จะผลักดันนโยบายของตนผ่านสถาบันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ เช่น ในสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี โดยมีหลักเกณฑ์และข้อตกลงร่วมกันที่แน่นอนในรัฐบาลจึงทำให้รัฐบาล พล.อ.เปรม ค่อนข้างจะมีเสถียรภาพทางการเมืองพอสมควร แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็ต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไข ปัญหาของประเทศโดยเฉพาะ เศรษฐกิจที่ตกต่ำ ที่เป็นปัญหาสะสมมาจากรัฐบาลชุดก่อน ซึ่งสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำนี้ เป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อมายังประเทศไทยประกอบกับ ต้องประสบปัญหาภาวะขาดแคลนน้ำมัน ทำให้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในประเทศที่ย่ำแย่อยู่แล้วให้หนักลงไปมากกว่าเดิม อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา

สภาพทางเศรษฐกิจโดยทั่วไป ในช่วงระยะปีแรกของรัฐบาล พล.อ.เปรม ดิถสุลานนท์ ก็ต้องประสบกับ ปัญหาภาวะทางด้านการเงิน การคลัง ราคาน้ำมันสูงขึ้น ส่งผลให้สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศได้ทรุดมาตั้งแต่รัฐบาล พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ รัฐบาลพลเอกเปรม ๑ หรือรัฐบาลเปรม 1 ได้ดำเนินการตั้งงบประมาณเพิ่มเติมกลางปี เพื่อที่จะใช้จ่ายในนโยบาย "เงินผัน" หรือ "โครงการสร้างงานในชนบทฤดูแล้ง" โดยหวังผลในด้านการส่งเสริมแรงงานและกระจายรายได้สู่ชนบท ซึ่งก็ปรากฏว่าเป็นนโยบายที่สวนทางกับการรักษาเสถียรภาพการเงินการคลังของประเทศซึ่งทรุดหนักอยู่แล้ว อีกทั้งรัฐบาลไม่ได้มีมาตรการอย่างใดในการเพิ่มรายรับ ในปีแรกของรัฐบาล เปรม 1 จึงต้องเกิดสภาวะขาดดุลงบประมาณอย่างมากมายเกินกว่าที่คาดไว้ และทำให้ธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ กังวลเกี่ยวกับวินัยการเงินการคลังของประเทศไทยเป็นอย่างมาก

นอกจากภาวะการขาดแคลนน้ำมันอย่างหนักอีกทั้งมีการขึ้นราคาทุกวัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื่องจากรัฐบาลชุดก่อน รัฐบาลยังต้องพบกับปัญหาน้ำมันขาดแคลน และขึ้นราคาตามมาจากเดิม ก็โลกรั่มละ 5 - 6 บาท ขึ้นมาประมาณ 20 บาท รัฐบาลได้หันมาใช้มาตรการควบคุมการส่งออกให้ลดลง แล้วให้ขายในประเทศ โดยการลดต้นทุนการผลิตลง ดังนั้น

ในช่วงระยะเวลาสั้นจึงปรากฏว่าน้ำตาลออกจำหน่าย ซึ่งมีลักษณะสีน้ำตาล สีเทา ขายปะปนกันในประเทศ อีกทั้งได้ติดต่อขอซื้อน้ำตาลจากบริษัทต่างประเทศ เข้ามาก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์กันว่าซื้อขายกันเกินราคาที่เคยซื้อมาก่อนหน้านี้ ทำให้ปรากฏเป็นข่าวตามหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนมากมาย

ในขณะที่ราคาน้ำมันสูงขึ้น ราคาพืชผลการเกษตรกลับต่ำลงมา โดยเฉพาะราคาข้าวที่ตกลงมา จนเกษตรกรผู้ทำนาได้รับความเดือดร้อน รัฐบาลจึงได้หามาตรการแก้ไขด้วยการออกนโยบายประกันราคาข้าวเปลือก ส่วนพรรคกิจสังคมเสนอขอให้พยุงราคาข้าวสาร จนเกิดเป็นกรณีขัดแย้งระหว่างพรรคชาติไทยกับพรรคกิจสังคม อย่างไรก็ตามนโยบายพยุงราคาทั้งข้าวสารและข้าวเปลือก ก็ทำให้รัฐต้องเป็นหนี้ อคส. และธนาคารพาณิชย์ถึง 6,000 ล้านบาท

จากการที่รัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้ดำเนินนโยบายการบริหารประเทศด้านเศรษฐกิจ จนเกิดความผิดพลาดทางการเงินการคลังในประเทศ ส่งผลกระทบต่อการใช้จ่ายงบประมาณของประเทศที่จะดำเนินการในช่วงปีถัดไป ความผิดพลาดในนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยลืมนองพื้นฐาน ของประเทศว่าเป็นประเทศอุตสาหกรรม อีกทั้งยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาภาวะขาดแคลนน้ำมัน ปัญหาค่าครองชีพสูง ปัญหาราคาสินค้าการเกษตรตกต่ำ ให้ดีขึ้นได้ ในขณะที่รัฐบาลได้เร่งทำการปฏิรูปพัฒนาประเทศเท่าไร ผลที่ได้ก็เป็นการส่งเสริมให้พ่อค้านายทุนยิ่งมีความร่ำรวยมากขึ้นเท่านั้น ส่วนประชาชนก็ยังมีสภาพยากจนอยู่เหมือนเดิม จนกลายเป็นปัญหาความยากจน ที่ส่งผลกระทบต่อแหล่งไหลของแรงงานชนบทให้เข้ามาสู่กรุงเทพมหานครมากขึ้น จนเป็นการเพิ่มปัญหาทางสังคมเมืองหลวงให้มากขึ้นไปอีก สภาพเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงความขาดประสิทธิภาพของรัฐบาล ในการแก้ไขปัญหาของประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่กำลังตกต่ำ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในขณะนั้น ซึ่งในความเป็นจริงส่วนหนึ่งก็คือความผิดพลาดในการดำเนินนโยบาย และอีกส่วนหนึ่งก็คือ ผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา สภาวะที่รัฐบาลถูกมองว่าขาดประสิทธิภาพนี้เอง ทำให้กลุ่มทหาร "ยังเติร์ก" นำโดย พล.อ.สันต์ จิตรปฎิมา และ พล.อ.มบุญ รูปขจร ฉวยโอกาสชี้

กำลังและอาวุธ เข้าก่อการรัฐประหาร ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2524 แต่การรัฐประหาร ครั้งนี้ไม่ประสบ ความสำเร็จ เนื่องจากรัฐบาล พล.อ.เปรม ได้ใช้กำลังทหารจากต่างจังหวัด เข้าทำการปราบปราม

7. ปัญหาความขาดประสิทธิภาพรัฐบาล พล.อ.เปรม 3 และ 4

รัฐบาลเปรม 3 และรัฐบาลเปรม 4 ได้วางแนวทางในการพัฒนาประเทศทั้ง ในด้านสังคม เศรษฐกิจในระยะยาวโดยตรง จัดตั้งเขตอุตสาหกรรมในภูมิภาค และพัฒนา พื้นที่การเกษตร โดยได้พยายามเน้นการพัฒนาตามแนวโครงการพระราชดำริฯ ควบคู่กันไป ทำให้ภาพพจน์ของรัฐบาล พล.อ.เปรมในสายตาประชาชนดีขึ้น ส่วนด้านกองทัพฐานอำนาจ ทหารได้ตกอยู่กับกลุ่ม พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก และกลุ่ม จปร. 5 ทำให้กองทัพมีความ เหนียวแน่นมากขึ้น และคำจูนรัฐบาล พล.อ.เปรมฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ การปรับเปลี่ยนบทบาทของทหารมาเป็นช่วยการพัฒนาประเทศตามภารกิจที่รัฐบาลได้มอบหมาย สื่อคำไปในสายตาว่าประเทศกำลังมีเสถียรภาพดีขึ้น อย่างไรก็ตามปัญหาเศรษฐกิจก็ยังคงมี อยู่และมีปัญหาใหม่ ๆ เข้ามาสร้างวิกฤตการณ์อยู่เรื่อย ๆ โดยเฉพาะเศรษฐกิจ ในปี 2528 กลับมาทรุดลงไปอีก เมื่อประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการลดค่าของเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ส่งผลให้ประเทศต้องเผชิญกับปัญหาการค้าเงินนโยบายทางเศรษฐกิจอีกครั้ง

ท่ามกลางเสถียรภาพและภาพพจน์รัฐบาลที่กำลังดีขึ้น กลับเกิดมีเหตุการณ์ที่ ไม่น่าเชื่อว่าจะเกิดขึ้นอีก เมื่อกลุ่มทหารกลุ่มหนึ่งซึ่งมาเกี่ยวข้องกับกรณีกบฏเมษาฮาวาย ได้ใช้กำลังอาวุธพยายามก่อการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลอีกครั้งในวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2528 โดยอ้างว่าการยึดอำนาจในครั้งนี้ "ก็เพื่อเป็นการแก้ไขสถานการณ์บ้านเมือง โดยเฉพาะปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังทรุดหนัก "

แม้ว่าการก่อรัฐประหารครั้งนี้จะไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ก็ได้สร้างความกระทบ กระเทือนต่อประเทศอย่างหนัก เพราะ การก่อรัฐประหารครั้งนี้ ส่งผลกระทบไปถึงภาวะ ทางเศรษฐกิจที่ย่ำแย่อยู่แล้ว ให้ทรุดหนักลงไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการระดมเงิน

ทุนนอกประเทศ เพราะนักลงทุนต่างชาติจำนวนมากเกิดความลังเลต่อเสถียรภาพทางการเมือง
ไทย จึงพากันไปลงทุนในประเทศที่มีสถานการณ์การเมืองเอื้ออำนวยมากกว่า⁹

สภาพทางเศรษฐกิจโดยทั่วไป รัฐบาลได้กำหนดนโยบาย และมาตรการเพื่อ
รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศทั้งระยะสั้น และระยะยาว โดยดำเนินนโยบายการ
คลังกำหนดค่าจ้างประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้นในอัตราต่ำ เพื่อแก้ไขการขาดดุลการคลังยังได้ทำการ
ปรับปรุงภาษีอากร เพื่อเพิ่มรายได้ของรัฐเป็นระยะเวลาหลายปีต่อเนื่องและมีให้มีการก่อหนี้ต่าง
ประเทศจนมากเกินไป

การขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วง ปี พ.ศ. 2526 - 2527 เริ่มมีความ
ก้าวหน้าไปได้ดีพอสมควร อัตราเงินเฟ้อก็เริ่มลดลงในรอบ 12 ปีที่ผ่านมา ช่วยทำให้ประชาชน
ส่วนใหญ่สามารถครองชีพอยู่ได้ตามอัตภาพ ซึ่งนโยบายการค้าเสรีก็เริ่มกระตุ้นให้กลไกตลาด
และกลไกการส่งออกออกอย่างได้ผล ถึงแม้ว่าสภาพเศรษฐกิจในช่วงนี้จะยังไม่ประสบความสำเร็จ
เท่าที่ควร และแนวโน้มของการขยายตัวทางเศรษฐกิจก็ยังคงคาดว่าจะยังมีอัตราก้าวหน้าขึ้น

ปัญหาสถานะเศรษฐกิจโลกก็ยังคงส่งผลกระทบต่อไทยอยู่ เมื่อค่า
ของเงินบาทซึ่งได้ผูกไว้กับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ทำให้เงินทุนสูงชันกว่าเงินสกุลอื่น ๆ ในกลุ่ม
ประเทศยุโรป จึงส่งผลทำให้สินค้าส่งออกทางการเกษตรมีราคาแพง ขยายแข่งกับตลาด
ต่างประเทศได้น้อย และแนวโน้มการส่งสินค้าออกไม่ดีขึ้น รัฐบาลได้พยายามเร่งแก้ไข
ด้วยมาตรการ "ลดค่าเงินบาท" ในวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2527 เพื่อปรับตัวกับสถานะ
ดังกล่าวซึ่งก็ได้ผล ความยุ่งยากทางการเมืองมีกลุ่มพลังมวลชนและกลุ่มทหารออกมาคัดค้าน
แต่ก็ได้รับการชี้แจง¹⁰ จนผลของการประกาศใช้นโยบายการลดค่าเงินบาท ไม่ได้สร้างปัญหา

⁹มงคล อัมพรพิสิษฐ์, พลเอก และคณะ รัฐบุรุษชื่อเปรม, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
รัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์, 2538), หน้า 563.

¹⁰เรื่องเดียวกัน. หน้า 564.

หรือความกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจประเทศ และก็เป็นที่ยอมรับในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตามในระยะ 6 เดือนหลัง ของปี พ.ศ. 2528 สภาพเศรษฐกิจของประเทศเริ่มกลับมาทรุดลง ซึ่งต่างจากสภาพเศรษฐกิจใน 6 เดือนแรก ที่อยู่ในเกณฑ์สมบูรณ์อย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากสินค้าการเกษตรล้นตลาดโลก ไม่มีทางระบายออกและสินค้าอุตสาหกรรมก็ถูกกีดกัน จากมาตรการประกาศนโยบายกีดกันสิ่งทอไทย ของประเทศสหรัฐอเมริกา ค่าของเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เริ่มตกลงมาก่อปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศสหรัฐฯเอง มาตรการของประเทศสหรัฐฯ ได้สร้างกระทบกระเทือนต่อสินค้าออกของประเทศไทยเป็นอย่างมาก จนรัฐบาลต้องเร่งหามาตรการทางเศรษฐกิจ เพื่อรักษฐานะเศรษฐกิจของประเทศให้ผ่านพ้นไป ถึงแม้สภาพความตกต่ำทางเศรษฐกิจของประเทศที่ได้เกิดขึ้นอีกครั้ง จะเกิดจากผลกระทบที่เกิดจากภายนอกประเทศก็ตาม แต่ก็ได้ส่งผลความรู้สึกของประชาชนในขณะนั้น ว่ารัฐบาลยังไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถานะเช่นนี้เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มทหารได้พยายามใช้กำลังอาวุธ เข้าก่อการรัฐประหารขึ้นเป็นครั้งที่ 2 ในรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งกลุ่มนายทหารผู้ก่อการครั้งนี้ นำโดย พล.อ.บุญ รูปขจร น.ท.มนัส รูปขจร เป็นผู้นำกำลังทหารออกมาเคลื่อนไหวก่อการรัฐประหาร โดยใช้โอกาสขณะที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เดินทางไปเยือนประเทศอินโดนีเซีย และ พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก เดินทางไปประเทศสวีเดน เพียงแต่การก่อการครั้งนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ

เนื่องด้วยฝ่ายรัฐบาลได้ระวางส่งสัยมาก่อนหน้านี้แล้วจึงได้เตรียมการป้องกันไว้ และทำการปราบปรามได้สำเร็จ

ปัญหาความขาดประสิทธิภาพของรัฐบาลพลเรือนในการแก้ไขปัญหาของประเทศ อันได้แก่ ปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในขณะนั้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งโดยทั่วไปปัญหาเศรษฐกิจของประเทศอาจเกิดขึ้นจากปัญหาในประเทศที่เกิดขึ้นซึ่งยังต้องอาศัยระยะเวลาในการแก้ไข หรือ อาจเกิดขึ้นจากปัญหาเศรษฐกิจภายนอกประเทศ โดยเฉพาะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ปัญหาการประกาศใช้มาตราทางเศรษฐกิจของประเทศที่มั่งคั่ง แล้วส่งผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องพึ่งพาอาศัย อย่างเช่นประเทศไทย อย่างไรก็ตามปัญหาทางเศรษฐกิจ มักจะถูกนำมาเป็นตัวชี้วัด

ประสิทธิภาพในการทำงานของรัฐบาล ด้วยปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นปัญหาสำคัญที่กระทบกระเทือนต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนจำนวนมากในประเทศ และมักจะเกิดความอ่อนไหวในการได้รับยืมข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจที่ถูกประโคมผ่านสื่อมวลชน หรือเกิดจากความคิดเห็นต่อด้านจากกลุ่มบุคคลที่เสียผลประโยชน์ทางธุรกิจ ซึ่งในความเป็นจริงอาจจะไม่ใช่เป็นปัญหารุนแรงถึงกับแก้ไขไม่ได้ ดังตัวอย่าง กรณีนโยบายการลดค่าเงินบาท ในสมัยรัฐบาล พล.อ. เปรม เพื่อพยุงฐานะเศรษฐกิจของประเทศ ได้สร้างความรู้สึกหวั่นเกรงของประชาชนในประเทศ

จากการศึกษาสภาวะที่รัฐบาลถกมองว่าขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหของประเทศ โดยเฉพาะปัญหาทางเศรษฐกิจมีมักจะพบว่า เป็นปัญหาสำคัญที่มักจะเกิดขึ้นและเป็นปัญหาที่รัฐบาลยากจะเข้าทำการแก้ไข เนื่องจากมีปัจจัยที่มีอิทธิพลหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้องในบางครั้งไม่ได้เกิดจากสภาพเศรษฐกิจในประเทศ แต่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกประเทศที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในประเทศ ซึ่งยากจะทำการแก้ไข จากการวิเคราะห์สภาพการบริหารประเทศของรัฐบาล ในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร เกิดขึ้นพบว่าสภาวะที่รัฐบาลขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหของประเทศ เป็นปัจจัยประการสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล ซึ่งก่อให้เกิดสภาวะที่เปิดโอกาสให้เกิดการแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มทหารด้วยการก่อรัฐประหารได้ ซึ่งในสภาวะที่รัฐบาลถกมองขาดประสิทธิภาพ ได้ส่งผลให้เกิดสภาวะที่เปิดโอกาสให้ทหารได้ถือโอกาสเข้ามาก่อรัฐประหาร ดังในเหตุการณ์ การก่อรัฐประหารใน พ.ศ. 2500, 2501, 2514, 2519, 2520, 2524 และ พ.ศ. 2528

ปัญหาความแตกแยกในรัฐบาล

ปัญหาความแตกแยกและความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในรัฐบาล หรือในพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล เป็นปัญหาสำคัญที่นำไปสู่การความไร้เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาล ซึ่งเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นตัวแสดงถึงความเป็นเอกภาพของรัฐบาลที่จะสร้างความเชื่อถือในการบริหารประเทศ ชี้ความสามารถในการทำงาน ที่มีต่อสายตาประชาชน และยังคงแสดงถึงความมั่นคงภายในรัฐบาลอันประกอบด้วย พรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมืองที่จะดำเนินการบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นถ้าเมื่อใดที่รัฐบาลประสบปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมืองย่อมบ่งบอกถึง สภาวะความล้มเหลวในการจัดตั้งรัฐบาล เพื่อจะทำการบริหารประเทศต่อไป ซึ่งสภาวะดังกล่าวเป็นสภาวะที่อาจจะก่อให้เกิดการการเข้าแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มทหารได้ โดยปรากฏปัญหาความแตกแยกในรัฐบาลพลเรือน ที่นำไปสู่การก่อรัฐประหารในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2500-2534 ดังนี้คือ

1. ความแตกแยกในรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้วิธีการปกครองในรูปแบบอำนาจสามฐาน เพื่อคอยค้ำจุนอำนาจรัฐบาล โดยการถ่วงดุลย์ระหว่างบุคคลสามคน จอมพล. พิบูลสงคราม รับบทบาทผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศ โดยได้มอบหมายให้ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ควบคุมกำลังตำรวจ และมอบหมายให้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ควบคุมกำลังทหาร แต่ในภายหลังได้ปรากฏความขัดแย้งในฐานอำนาจ จนเป็นเหตุให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ

1.1 ความแตกแยกระหว่าง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จากการที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้บุคคลทั้งสองแข่งขันและถ่วงดุลย์อำนาจซึ่งกัน ตลอดจนทำให้ได้รับตำแหน่งทางการเมืองอย่างตัดเทียมกัน เพื่อให้เป็นฐานอำนาจของรัฐบาล จากสภาพความถ่วงดุลย์ที่เปราะบาง ทำให้บุคคลทั้งสองก็ได้พยายามแข่งขันบารมีทางการเมือง และสร้างอำนาจของตน ด้วยการสะสมกำลังอำนาจและสะสมอาวุธในหน่วยของตนโดยตลอด เกิดเป็นความแตกแยก และพยายามแย่งชิงอำนาจทางการเมือง แต่ก็ได้รับการใกล้ชิดจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม เสมอมา ในระยะหลัง ๆ ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม บุคคล

ทั้งสองก็เกิดมีความขัดแย้งในทางอำนาจ และแสดงความไม่พอใจต่อกันอย่างรุนแรง จนไม่สามารถประสานรอยร้าวได้ ความแตกแยกของบุคคลทั้งสองในทางการเมือง ส่งผลให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามขาดเสถียรภาพ และปรากฏเป็นความตึงเครียดทางการเมืองในขณะนั้น

1.2 ความแตกแยกระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงคราม กับ จอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้จอมพล สฤษดิ์ ธีระรัชต์ ซึ่งเป็นบุคคลในคณะรัฐประหาร เมื่อ พ.ศ. 2490 ซึ่งมีบทบาทสำคัญทางทหารอย่างมากในขณะนั้นเพื่อเป็นฐานอำนาจ รัฐบาลมาตั้งแต่ในระบอบแรกเริ่ม ซึ่งบทบาทที่สำคัญของจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ คือ สามารถปราบปรามกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ กรณีกบฏวังหลวง และกบฏแมนฮัตตัน ได้สำเร็จ จนสามารถขึ้นดำรงตำแหน่งสูงสุดทางทหาร แต่มาในระยะหลังที่พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เกิดความแตกแยกกับจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ แล้วจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เลือกเอาพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ มาเป็นฐานอำนาจฝ่ายเดียว เนื่องจากมีกลางแกลงใจในตัวจอมพล สฤษดิ์ ธีระรัชต์ จึงต้องเอนเอียงไปในทาง พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ กรณีความขัดแย้งรุนแรงได้เริ่มขึ้นเมื่อ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ได้พยายามให้มีการสอบสวนและปลดจอมพล สฤษดิ์ ธีระรัชต์ ออกจากราชการในกรณีใช้จ่ายเงินสุรุ่ยสุร่ายของ ได้สร้างความไม่พอใจให้กับจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ ในฐานะประธานกรรมการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นอย่างมาก เมื่อรัฐบาลมีนโยบายที่จะจัดการเลือกตั้ง จอมพล ป. ก็ได้ทำการจัดตั้งพรรคมนังคศิลา เพื่อใช้เป็นฐานทางการเมืองของตน โดยมีจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ เป็นรองหัวหน้าพรรคฯ ซึ่งก่อนจะมีการเลือกตั้งจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ ได้ประกาศให้ทหารในบังคับบัญชาของตนเป็นกลาง ไม่ควรสนับสนุนพรรคการเมืองใด ๆ ในการเลือกตั้งพ.ศ. 2500 การกระทำของจอมพลสฤษดิ์ ได้สร้างความไม่พอใจให้กับฝ่ายจอมพล ป. เป็นอย่างมาก เนื่องจากจอมพล ป. นั้นมีความต้องการที่จะดำรงตำแหน่งผู้นำทางการเมืองต่อไป และให้สมาชิกพรรคของตนได้รับการเลือกเข้ามา มีเสียงในสภาให้มากที่สุด ซึ่งภายหลังการเลือกตั้งก็ได้เกิดมีการชุมนุมคัดค้านการเลือกตั้งของกลุ่มนิสิตนักศึกษาว่ามีการโกงการเลือกตั้งเกิดขึ้น จนเกิดเป็นความวุ่นวาย แต่ปรากฏว่าจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ ซึ่งเป็นผู้บัญชาการฝ่ายทหาร มีหน้าที่ในการปราบปรามเหตุความไม่สงบ กลับไม่ได้ใช้อำนาจในการปราบปรามแต่อย่างใดตามที่รัฐบาลได้สั่งการแต่อย่าง

๑๓ แต่ยังสามารถชี้แนะให้ผู้ชุมนุมไปเรียกร้องให้มีการจัดเลือกตั้งขึ้นมาใหม่ และให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ลาออก ที่ทำเนียบรัฐบาล อีกทั้งยังได้กล่าวต่อหน้าผู้ที่มาชุมนุม โดยยอมรับว่าการเลือกตั้งที่ผ่านมาเป็นการทุจริตจริง

หลังจากนั้นก็ทำให้เกิดความแตกแยกภายในพรรคเสรีมนังคศิลา ที่มีจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นหัวหน้าพรรค เมื่อจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้จัดตั้งพรรคสหภูมิ ขึ้นเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2500 พร้อมกับนำสมาชิกพรรคเสรีมนังคศิลาทั้งที่เป็นทหารและที่อยู่ในสังกัดจำนวนหลายคนมาเข้าสังกัดพรรคสหภูมิ ผลการความแตกแยกดังกล่าวทำให้จอมพล ป. ต้องดำเนินวิธีกดดันบทบาทและลดอำนาจของพลเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ลงมาโดยการออกคำสั่งให้คณะรัฐมนตรีทุกคนถอนตัวออกจากตำแหน่งประธานกรรมการ และหน้าที่อื่น ๆ ในธนาคารองค์การของรัฐ บริษัทของรัฐและเอกชน ซึ่งการออกคำสั่งนี้ได้สร้างความกระทบกระเทือนต่อจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นอย่างมาก ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล อันเป็นแหล่งรายได้ประจำและผลประโยชน์ให้แก่จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในอันที่จะส่งเสริมบารมีทั้งทางการเมืองและการทหาร

จากภาพความขัดแย้งระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงคราม และ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ กับ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่เกิดขึ้นทางการเมืองอย่างรุนแรง ประกอบกับสถานการณ์ยืดอกอำนาจรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามในเวลาต่อมา ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการรัฐประหารที่เกิดขึ้นในครั้งนี้มีสาเหตุจากความไม่พอใจของจอมพลสฤษดิ์ ที่ถูกกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของตน อันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมือง โดยอาศัยสถานการณ์การชุมนุมประท้วงการทุจริตการเลือกตั้ง เป็นสภาวะเปิดโอกาสสร้างความชอบธรรมในการเข้าก่อการรัฐประหาร พ.ศ. 2500

2. ความแตกแยกในรัฐบาลจอมพลถนอม พ.ศ. 2501 รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2500 โดยได้รวบรวมเอาสมาชิกพรรคการเมืองต่าง ๆ และสส. ที่ไม่สังกัดพรรค มารวบรวมไว้ ปรากฏว่ารัฐบาลต้องประสบกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายใน เนื่องจากมีการแก่งแย่งชิงตำแหน่งในรัฐบาล จน

เกิดความวุ่นวายทางการเมือง ภัยที่จอมพล ถนอม ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เหล่านี้ได้ และสื่อเค้าว่ารัฐบาลจะอยู่ในอำนาจทางการเมืองได้อีกไม่นาน

สภาพความแตกของนักการเมืองในคณะพรรครัฐบาล จนเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง และความไร้เสถียรของรัฐบาล ทำให้จอมพล ถนอม กิตติขจร ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และร่วมมือกับจอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ทำการรัฐประหารยึดอำนาจตนเองในเมื่อ พ.ศ. 2501 อีกครั้ง อันเป็นการรัฐประหารที่ต่อเนื่องจากการทำรัฐประหาร พ.ศ. 2500 เพื่อเป็นการรักษาอำนาจทางการเมืองให้ตกอยู่แก่ฝ่ายตนอย่างเด็ดขาด และเริ่มเข้าสู่ยุคระบบเผด็จการฟุ้ง ภายใต้อำนาจของจอมพล สฤษดิ์ อนุรักษ์

3. ความขัดแย้งและความแตกแยกในรัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร

ในปี พ.ศ. 2506 จอมพลถนอม กิตติขจร ได้สืบทอดอำนาจทางการเมืองต่อจากจอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ ซึ่งได้ถึงแก่กรรมแล้ว ได้พยายามที่จะดำเนินการบริหารประเทศในรูปแบบการปกครองแบบเผด็จการฟุ้ง และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ของจอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ ต่อไป แต่ด้วยอำนาจและบารมีของจอมพลถนอม กิตติขจร ไม่อาจเทียบเท่าจอมพลสฤษดิ์ ๗ ครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ ทำให้สภาพการเมืองใน ระบบเผด็จการฟุ้ง เริ่มสื่อเค้ามีปัญหาคความแตกแยกกันในฐานะอำนาจของตน ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่เป็นการมารวมกลุ่มผลประโยชน์ทั้งทางการเมืองและทางธุรกิจ หลาย ๆ กลุ่ม จนกระทั่งเกิดความวุ่นวายในที่สุด

สภาพทั่วไปทางการเมือง ที่ส่งผลให้เกิดสภาวะที่นำไปสู่การก่อรัฐประหารตนเอง ของจอมพล สฤษดิ์ อนุรักษ์ ใน พ.ศ. 2501 คือ เศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ ก็ได้ดำเนินการต่อ รูปแบบของการปกครองของบุคคลทั้งสองยังคงรูปแบบเดิมไว้ จึงกล่าวได้ว่าความแตกต่างมีน้อยมาก แต่ขณะเดียวกันระบบฟุ้งของจอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ ได้เริ่มประสบปัญหาขึ้น ทั้งนี้เพราะว่าจอมพลสฤษดิ์ ส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างพ่อค้าและผู้นำทางการเมือง ในลักษณะของระบบอุปถัมภ์ กล่าวคือ ผู้นำมีอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองและนักธุรกิจเป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เกิดการประสานประโยชน์อย่างมากระหว่างธุรกิจกับการเมือง และมีผู้นำทางการเมือง เช่น นายทหารชั้นผู้ใหญ่จำนวนมากไม่น้อยที่เป็นหลักยึดของนักธุรกิจ เพื่ออาศัย

บารมี ในสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ณะรัชต์ มีบัญชาสวนอยู่นั้น ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำทางการเมืองต่าง ๆ ถูกบารมีและอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ บดบังไว้ ความขัดแย้งจึงไม่ปรากฏความรุนแรง เพราะจอมพลสฤษดิ์ เปรียบเสมือนพระยาราชสีห์ที่ข่มสัตว์อื่นให้อยู่ในความกลัว แต่พอพระยาราชสีห์สิ้นบุญลงกลุ่มผู้นำทางการเมืองต่าง ๆ ก็เริ่มหวนตัวขัดแย้งกันทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมือง ด้วยบุคลิกของจอมพลถนอม ที่เน้นการออมขอมทำให้ความขัดแย้งไม่แผ่ขยายออกไปมาก แต่ก็เพียงระยะหนึ่งเท่านั้น ผลสุดท้ายความขัดแย้งก็เริ่มรุนแรงขึ้น ในขณะที่เดียวกันแรงบีบจากภายในกลุ่มการเมืองและจากประชาชนก็เริ่มมีปัญหาประชาธิปไตย¹¹

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 ซึ่งร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ ใช้เวลาในการร่างเป็นเวลานานถึง 10 ปี โดยสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ ฉบับนี้ มิได้เป็นลักษณะของประชาธิปไตย กล่าวคือรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้กำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการอยู่ในอำนาจของรัฐบาล จอมพลถนอม กิตติขจร และพรรคพวก ได้แก่การกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือกว่าฝ่ายรัฐสภา การกำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจเท่าเทียมกับสภาผู้แทนราษฎร และการกำหนดให้ข้าราชการดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ เป็นต้น ระบบราชการจึงเข้มแข็งและมีฐานะเป็นพรรคการเมืองที่สำคัญกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ¹²

สภาพความเป็นจริงในรัฐบาลถนอม ภายใต้รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2511 ก็มิได้สร้างความเสถียรภาพให้แก่รัฐบาลมากนัก เมื่อรัฐบาลต้องเผชิญกับปัญหา การแตกแยกของนักการเมืองในพรรคสหประชาไทย ซึ่งมีจอมพลถนอม เป็นหัวหน้าพรรคเอง ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ ในเรื่องของพระราชบัญญัติงบประมาณ การเพิ่มภาษี

¹¹ลิจิต ซีรเวคิน, วิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองไทย, หน้า 181-182.

¹²เรื่องเดียวกัน, หน้า 722.

การขอให้เลิกการควบคุมหนังสือพิมพ์ที่เข้มงวด นอกจากนี้รัฐบาลต้องประสบกับปัญหาการชุมนุม
เดินขบวนประท้วงต่าง ๆ เกิดขึ้น มากมาย

. ความแตกแยกของนักการเมืองในพรรครัฐบาล สภาพความแตกแยกภายในรัฐ
บาลจอมพลถนอม ได้ปรากฏออกมามีให้เห็นได้ชัด จากการแตกออกมาเป็นกลุ่มทางการเมือง
ภายหลังจากการรอสัญกรรมของ จอมพลสฤษดิ์ ซึ่งบารมีทางการเมืองของจอมพล ถนอม ไม่
สามารถที่จะควบคุมกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ในระบบอุปถัมภ์ เหล่านี้ได้ ทำให้เกิดการแตก
แยกกลุ่มออกมาเพื่อที่จะพยายามรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

นอกจากจะมีการแตกแยกเป็นกลุ่มหรือฝักฝ่ายต่าง ๆ ภายในพรรคสหประชาไทย
อันเป็นพรรครัฐบาลแล้ว สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ การที่สภาผู้แทนราษฎรอนุมัติ
พระราชบัญญัติงบประมาณ ประจำปี พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2414 สำซ้ำกว่ากำหนด ทั้งนี้
เนื่องจากการขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับสภาผู้แทนราษฎร สังกัดพรรคสหประชาไทย ในเรื่อง
ของงบประมาณจังหวัด ซึ่งฝ่ายรัฐบาลจอมพลถนอมไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่างบประมาณจังหวัดนี้จะ
เป็นประโยชน์ต่อสภาผู้แทนราษฎรเองและจะเป็นการตัดทอนงบประมาณรายจ่ายของฝ่ายทหาร
ให้น้อยลงอีกด้วย

รัฐบาลชาติเสรีธรรมาภิบาล เกิดความแตกแยกขึ้นในพรรคสหประชาไทย ซึ่งเป็น
พรรครัฐบาลของจอมพลถนอม เริ่มเกิดความแตกแยกหลายฝ่าย อันเนื่องจากการแย่งชิงตำแหน่ง
และ ผลประโยชน์ทางธุรกิจการเมือง อีกทั้งมีการแยกออกมาเป็นกลุ่มอำนาจทางการเมือง
อย่างชัดเจน ซึ่งบทบาทของจอมพลถนอม ไม่สามารถที่จะรวมกลุ่มเหล่านี้ให้อยู่ในอำนาจของ
ตนเองได้ ทำให้รัฐบาลชาติเสรีธรรมาภิบาล และไม่มีคามมั่นคงของเสียงสนับสนุนในสภา อีกทั้ง
มีแนวโน้มว่ารัฐบาลจะอยู่ต่อไปได้อีกไม่นาน ประกอบกับทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เกิดความ
วุ่นวายยากที่กลไกของรัฐจะควบคุมได้ เริ่มแสดงถึงความไม่สามารถที่ทำให้กลุ่มของตนอยู่ใน
อำนาจทางการเมืองได้ ส่งผลให้ จอมพลถนอม ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจตนเองเพื่อ
หาทางออกในการรักษาอำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองของกลุ่มตนเองไว้วนที่สุด

4. ความแยกที่ปรากฏในรัฐบาลม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2514 ได้นำมาซึ่งการสิ้นสุดยุคเผด็จการทหาร รัฐบาลต่อมาซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยพลเรือน ได้มีโรกาสเข้ามาบริหารประเทศ คือ รัฐบาลผสมของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และรัฐบาลผสมของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ตามลำดับ แต่รัฐบาลทั้งสองก็ต้องพบกับปัญหาทางเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลที่ไม่มั่นคง

ความไม่มีเสถียรภาพของรัฐบาลพลเรือนได้เกิดขึ้น เมื่อรัฐบาลพลเรือนผสมของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ประกอบด้วยพรรคการเมือง 17 พรรค เข้ามาบริหารประเทศ แต่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี ก็ต้องเผชิญกับปัญหาในสภาอย่างหนัก เมื่อไม่สามารถทำการจัดสรรตำแหน่งทางการเมืองให้แก่กรรมการเมืองในรัฐบาลได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดการช่วงชิงตำแหน่ง และการสร้างอำนาจต่อรองกันอย่างรุนแรง จนในที่สภารัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องประกาศยุบสภา เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2519 และจัดให้มีการเลือกตั้งขึ้น ผลการเลือกตั้งปรากฏว่าไม่มีพรรคการเมืองใดได้เสียงข้างมาก พรรคประชาธิปัตย์ของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก็สามารถจัดตั้งรัฐบาลผสม โดยมี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่แล้วก็ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ ก็ต้องพบกับ 2 ความตึงเครียดทางการเมือง อันเกิดจากความขัดแย้ง ระหว่างกลุ่มสุดขั้ว คือ ขวาจัด และซ้ายจัดถึงสูงสุด ความขัดแย้งทางผลประโยชน์และอำนาจทางการเมืองทั้งภายในพรรคร่วมรัฐบาล และพลังกดดันนอกสภา ตลอดจนอำนาจทางการเมืองที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ และเมื่อ พ.ล.อ.กฤษณ์ สีวะรา ซึ่งเป็นบุคคลที่คอยค้ำจุนรัฐบาลในระยะบอบประชาธิปไตยได้ถึงแก่กรรมอย่างกะทันหันในเดือนเมษายน พ.ศ. 2519 ทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลพลเรือนเริ่มสั่นคลอนประกอบกลุ่มทหารซึ่งถูกปิดกั้นบทบาทและอำนาจทางการเมือง ซึ่งคอยจับตาดูอย่างเงิบ ๆ ก็เริ่มเกิดความไม่พอใจ ทั้งในเรื่องผลประโยชน์ภายในกองทัพและบทบาทของทหารที่ตกต่ำ เกิดเป็นการรวมตัวของกลุ่มทหารหนุ่ม หรือทหารยังเดรัจฉานมา

ในสภาพความคลอนแคลนของรัฐบาลผสมของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ที่กำลังเผชิญกับปัญหาทางการเมืองอยู่นั้น ประจวบกับการกลับมาของจอมพลถนอม กิตติขจร ได้ถูกกลุ่มพลังมวลชนต่างชุมนุมต่อต้านการ เดินทางกลับเข้ามาในประเทศจากนักศึกษา และประชาชน

อีกทั้งมียื่นเงื่อนไขต่อรัฐบาลต่าง ๆ จนเกิดความวุ่นวาย และนำไปสู่เหตุการณ์รุนแรง เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ขึ้น ซึ่งเงื่อนไขของการกลับมาของจอมพลถนอม ในเดินทางกลับเข้าสู่ประเทศจนเกิดความวุ่นวาย จากสภาพความเปราะบางของรัฐบาลม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ที่เกิดปัญหาความแตกแยกภายในจนเสถียรภาพของรัฐบาลเกิดความสั่นคลอน และสภาพความวุ่นวายจากการชุมนุมประท้วงที่บริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท้าให้กลุ่มทหาร "คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน" นำโดย พล.ร.อ.สังัด ชล่ออยู่, พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และกลุ่มทหารหนุ่ม ได้ถือโอกาสนี้เข้าทำการแทรกแซงทางการเมืองด้วยการก่อรัฐประหารขึ้นในตอนเย็นของวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ท้าให้กลุ่มทหารสามารถที่จะเข้ามาบีบบทบาทการเมืองได้อีกครั้งหลังจากที่ต้องได้เคยถูกปิดกั้นจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

5. ความขัดแย้งและความแตกแยกของพรรคการเมืองในรัฐบาล พล.อ.เปรม

1 และรัฐบาล พล.อ.เปรม 2

ในปี พ.ศ. 2523 หลังจากที่ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี สืบเนื่องการบริหารประเทศของรัฐบาลต้องพบกับอุปสรรคหลายประการ ในสภาผู้แทนราษฎร จึงท้าให้รัฐบาลมีสภาพขาดเสถียรภาพ ประกอบกับการแตกเสียงสนับสนุนจากวุฒิสภาโดยเฉพาะกลุ่มสมาชิกวุฒิสภาฝ่ายทหาร ฐานอำนาจทางการเมืองต่างๆ ได้แปรเปลี่ยนไปหันสนับสนุน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ผู้นำทางทหารเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบแทนรัฐบาลภายใต้การนำของพล.อ.เปรม ได้สร้างรูปแบบประชาธิปไตยที่มีลักษณะอ้อมข้อมกันมากขึ้น ระหว่าง กลุ่มทหารกับพรรคการเมืองกล่าวคือ เป็นการใช้อำนาจทางการเมืองระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มทหารโดยมีหลักเกณฑ์และข้อตกลงกันที่แน่นอน โดยกลุ่มทหารจะเข้าไปบีบบทบาททางการเมืองในด้านความมั่นคง ภายในและด้านการต่างประเทศ ในขณะที่ผู้นำพรรคการเมืองจะเข้าไปบีบบทบาททางด้านงานประจำ งานพัฒนา และงานที่อาศัยความชำนาญเฉพาะด้าน๕๕๕๕

ลักษณะการดูแลอำนาจทางการเมืองขึ้นระหว่างฝ่ายทหารและฝ่ายพรรคการเมือง ในรัฐบาล พล.อ.เปรม นี้ ซึ่งแต่ละฝ่ายสามารถที่จะผลักดันนโยบายของตนผ่านสถาบันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ เช่น ในสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี โดยมีหลักเกณฑ์และข้อตกลงร่วมกันที่แน่นอนในรัฐบาลจึงทำให้รัฐบาล พล.อ.เปรม ค่อนข้างจะมีเสถียรภาพทางการเมืองพอสมควร แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็ต้องพบกับปัญหาและอุปสรรค ที่บั่นทอนเสถียรภาพหลายประการ

รัฐบาล พล.อ.เปรม ซึ่งเป็นรัฐบาลผสมหลายพรรค เช่นเดียวกับรัฐบาลอื่น ๆ ในอดีตทำให้ต้องประสบปัญหาความขัดแย้งภายในพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล ซึ่งในระยะแรกเริ่มรัฐบาลเปรม 1 ประกอบด้วยพรรคการเมือง 5 พรรค คือ พรรคกิจสังคม ประชาธิปไตยชาติไทย สยามประชาธิปไตย และพรรคชาติประชาชน โดยเข้ามาบริหารประเทศในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2523 สืบต่อจากรัฐบาลพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ที่ลาออกไป โดยยังคงให้คณะทหารได้เข้ามามีตำแหน่งในคณะรัฐบาล และเป็นฐานค้ำจุนรัฐบาล ในฐานะเป็นผู้พิทักษ์และคนกลางไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งต่าง ๆ

ความไร้เสถียรภาพทางการเมือง ของรัฐบาลพล.อ.เปรม เป็นปัญหาอย่างหนักในขณะนั้น ด้วยที่เป็นรัฐบาลผสมที่ประกอบด้วยหลายพรรค ทั้งนี้ก็เพราะในการจัดตั้งรัฐบาลพล.อ.เปรม ได้ดึงเอาพรรคการเมืองที่มีผลประโยชน์ขัดกันมาจัดตั้งเป็นรัฐบาล จนเกิดอุปสรรคและข้อขัดแย้งระหว่างพรรคการเมือง โดยเฉพาะระหว่างพรรคกิจสังคม พรรคชาติไทย และพรรคประชาธิปไตย ซึ่งต่างก็ช่วงชิงบทบาทที่จะได้ควบคุมการบริหารงานด้านเศรษฐกิจ และเรียกร้องที่เข้ามาคุ้มครองวงที่สามารถให้ผลประโยชน์ด้านการเงินแก่พรรคของตนได้¹⁴ แม้ว่า

¹⁴กมลลา สุขพานิช - จันทปราบ, ทหารกับการพัฒนาทางการเมืองไทย เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา ปัญหาพัฒนาการเมือง หน่วยที่ 8-15 (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช), หน้า 485.

พล.อ. เปรม จะได้พยายามยืนยันนโยบายที่จะให้รัฐบาลบริหารประเทศ โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ของพรรคใดพรรคหนึ่ง ซึ่งปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่ปรากฏในขณะนั้นได้แก่

5.1 กรณีข้อเสนอของพรรคชาติไทย ที่จะให้มีการจัดตั้งโรงงานโซดาแอช แต่ถูกพรรคกิจสังคม คัดค้าน

5.2 กรณีข้อขัดแย้งนโยบายการประกันราคาอ้อย ระหว่างพรรคชาติไทยกับพรรคกิจสังคม

5.3 กรณีนโยบายพยุงราคาข้าว ซึ่งพรรคชาติไทยเสนอให้ใช้งบประมาณช่วยเหลือชาวนาในเรื่องข้าวตกต่ำ โดยเสนอนโยบายพยุงราคาข้าวเปลือก แต่พรรคกิจสังคมเสนอให้พยุงราคาข้าวสาร จนทำให้รัฐบาลทั้งใช้วิธีพยุงทั้งข้าวเปลือกและข้าวสาร ทำให้รัฐต้องเป็นหนี้ อสค. และธนาคารพาณิชย์กับ 6,000 ล้านบาท

5.4 กรณีทะเลาะวิวาท เนื่องจากการสั่งซื้อน้ำมันจากประเทศซาอุดีอาระเบีย เพื่อแก้ไขภาวะขาดแคลนน้ำมันในประเทศ ซึ่งมีการส่งทะเลาะวิวาทไปยังประเทศซาอุดีอาระเบียไม่ให้ขายน้ำมัน กรณีที่ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ ร.ม.ต.อุตสาหกรรมเจรจาซื้อได้ในราคาถูก ในขณะที่พรรคกิจสังคมส่งตัวแทนไปเจรจาซื้อ โดยผ่านบริษัทนายหน้าที่ฮ่องกงแทนและเป็นสาเหตุ ความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างพรรคกิจสังคมกับพรรคชาติไทย

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล โดยเฉพาะกรณี "ทะเลาะวิวาท" ทำให้พรรคกิจสังคมต้องลาออกจากร่วมรัฐบาล ส่งผลให้ต้องมีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ จัดตั้งเป็นรัฐบาลเปรม 2 ขึ้น จากสภาพความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นในรัฐบาลเปรม 1 นั้น แสดงให้เห็นถึงความไร้เสถียรภาพทางการเมืองที่เข้าสู่ภาวะวิกฤตก่อให้เกิดความยุ่งยากในการบริหารเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกรณีที่พรรคกิจสังคมซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหญ่ได้ออกจากร่วมรัฐบาลไปอยู่เป็นพรรคฝ่ายค้าน ทำให้เสียงของฝ่ายค้านมีความ

เข้มแข็งในสภามากยิ่งขึ้น จนทำให้ฝ่ายรัฐบาลต้องมีความหวั่นเกรงและระมัดระวังในการดำเนินการซื้อขายอำนาจทางการบริหารและการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ที่อาจนำสู่การโจมตี และการถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภา

สภาพความแตกแยกและความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองในรัฐบาล ได้นำมาซึ่งความไร้เสถียรภาพทางการเมือง และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของประเทศที่กำลังประสบอยู่อย่างหนัก โดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาความยากจน จนเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้กลุ่มทหารหนุ่ม หรือ กลุ่มทหาร "ยังเติร์ก" นำมาใช้เป็นข้ออ้างในการพยายามก่อรัฐประหารในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2524 แต่การพยายามทำรัฐประหารในครั้งนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากรัฐบาลได้รวบรวมกำลังทหารต่างจังหวัดเข้าทำการปราบปราม จนฝ่ายกบฏพ่ายแพ้ไป

ปัญหาความแตกแยก และความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในรัฐบาลพลเรือนที่เกิดขึ้นในรัฐบาลหนึ่ง ๆ อย่างต่อเนื่อง และความขัดแย้งนั้นมีการขยายตัวความรุนแรง โดยเฉพาะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทางการเมือง ในระหว่าง พ.ศ. 2500-2534 ส่วนใหญ่ เป็นความขัดแย้งในการแย่งชิงผลประโยชน์ทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ แนวความคิดในนโยบายการบริหารประเทศที่มีมุมมองต่างกัน การแย่งชิงตำแหน่งทางการเมือง ผลของความขัดแย้งเหล่านี้ ได้ส่งผลกระทบต่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างนักการเมืองด้วยกัน หรือระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล จนรัฐบาลไม่สามารถดำเนินซื้อขายอำนาจทางการเมือง เพื่อทำการบริหารประเทศไปในทิศทางที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ หรือเป็นไปได้อย่างยากลำบาก อันเป็นลักษณะของการขาดเสถียรภาพของรัฐบาล ซึ่งการรัฐประหารส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นในขณะที่รัฐบาลกำลังประสบปัญหาวิกฤตการณ์ทางด้านเสถียรภาพภายในที่ถูกสั่นคลอน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาลลดลง ดังจะเห็นจากการการศึกษาวิเคราะห์ในสภาวะความขัดแย้งจนเกิดความแตกแยกภายในรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม จนนำไปสู่การรัฐประหาร พ.ศ. 2500, ความขัดแย้งในรัฐบาลจอมพลถนอม ที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2501

จะต้องนำไปสู่การรัฐประหารเพื่อล้มรัฐบาลตนเอง, ความขัดแย้งของรัฐบาลจอมพลถนอม ครึ่งที่สอง ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2514-2516 นำไปสู่การทหารรัฐประหารตนเองอีกครั้งของจอมพลถนอม, ความแตกแยกในรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช นำไปสู่รัฐประหาร พ.ศ. 2519 และ ความแตกแยกในพรรคร่วมรัฐบาลของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ในระหว่าง พ.ศ. 2523-2524 ซึ่งนำไปสู่ความพยายามก่อรัฐประหาร พ.ศ. 2524

ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาล เป็นปัญหาสำคัญที่แสดงถึงความเปราะบางของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐบาลที่มาจากพลเรือน ที่จัดตั้งขึ้นจากการผสมพรรคการเมืองหลายพรรค เพราะไม่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เป็นเสียงข้างมากในสภา จึงต้องทำการรวบรวมสมาชิกพรรคการเมืองอื่น มาจัดตั้งเป็นรัฐบาลผสมหลายพรรค ซึ่งรัฐบาลผสมเหล่านี้ จะพบว่ามีปรากฏการณ์ทางการเมืองที่คล้ายคลึงกันนั้น ก็คือ มักจะสับสนปัญหาความแตกแยกภายใน อันเนื่องจากการแย่งชิงผลประโยชน์ทางการเมือง ความต้องการตำแหน่งและมีบทบาทสำคัญในคณะรัฐบาล แนวนโยบายในการบริหารประเทศของพรรคการเมืองที่ไม่ตรงกัน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง และนำมาซึ่งความวุ่นวายซึ่งกันและกัน จนผู้นำรัฐบาลไม่สามารถที่จะควบคุมและแก้ปัญหาความขัดแย้งเหล่านี้ได้ และปัญหาดังกล่าวยังทำให้ไม่สามารถที่จะรวมความเป็นเอกภาพ ที่จะเข้าร่วมกันทำการแก้ไขปัญหาของประเทศได้ ส่งผลให้เกิดความหย่อนประสิทธิภาพในการทำงานของรัฐบาล

สภาพความขัดแย้งภายในรัฐบาลมักจะถูกถ่ายทอด และนำมาเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ เป็นข่าวสาร เผยแพร่ต่อประชาชน โดยสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งส่งผลสะท้อนให้ประชาชนได้มีความรู้สึกเห็นถึงความเสื่อมโรทรม สภาวิกฤตการณ์ และความขาดประสิทธิภาพในการจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งสภาวะปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งและความแตกแยกทางการเมืองจน รัฐบาลมีเสถียรภาพไม่มั่นคง เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้กลุ่มทหารได้เข้าเป็นข้ออ้างในการสร้างความชอบธรรม ในการทหารรัฐประหาร ซึ่งได้ผลเป็นอย่างดีต่อการยอมรับของประชาชนในภายหลัง

สภาพรัฐบาลขาดความชอบธรรม

ความชอบธรรมของรัฐบาล เป็นตัวกำหนดสถานภาพการยอมรับจากประชาชนในประเทศ มอบหมายให้รัฐบาลได้เข้ามาบริหารประเทศ ดังนั้นความชอบธรรมของรัฐบาลนับว่าเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ถ้าเมื่อใดที่รัฐบาลประสบปัญหาความชอบธรรม และความเชื่อถือลดลงในสายตาประชาชน เมื่อนั้นรัฐบาลก็ต้องประสบปัญหาในการบริหารประเทศ และอาจถูกกลุ่มทหารใช้เป็นโอกาสในสร้างความชอบธรรม เพื่อทำการแทรกแซงทางการเมือง

สภาวะความชอบธรรมลดลง ได้ปรากฏอยู่ในเหตุการณ์ทางการเมืองในรัฐบาลที่ถูกรัฐประหาร ในช่วงระหว่าง พ.ศ.2500-2534 ดังนี้

1. ความขาดความชอบธรรมของรัฐบาลจอมพล ป พิบูลสงคราม

รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่งตั้งบุคคลในคณะรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เข้ามาเป็นรัฐมนตรีหลายตำแหน่ง ในระหว่างที่เข้ามาบริหารประเทศ ได้เกิดปัญหาการทุจริตในวงการรัฐบาลเกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น กรณีการทุจริตซื้อรถยนต์เบนเนอริเออร์, การแลกเปลี่ยนรูปีของอินเดีย, กรณีการค้าไม้ ที่จอมพลผิน ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนพัวพัน แต่อย่างไรก็ตาม จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ดำเนินมาตรการที่สำคัญในการป้องกัน โดยจัดตั้งกรมตรวจราชการแผ่นดิน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและปราบปรามการทุจริตของข้าราชการ แต่ก็ไม่ได้ประสบผลสำเร็จ ก็เนื่องจากกลุ่มผู้ทุจริตต่างก็ล้วนแต่เป็นบุคคลในคณะรัฐประหาร พ.ศ.2490 ที่มีตำแหน่งในรัฐบาลแทบทั้งสิ้น ซึ่งกรณีการทุจริตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ถูกนำมาวิพากษ์วิจารณ์ทางหนังสือพิมพ์ และเป็นประเด็นที่ฝ่ายค้านมักจะหยิบยกขึ้นมาโจมตีรัฐบาลเสมอ และก็สาเหตุประการหนึ่งที่ฝ่ายทหารเรือเข้ามาอ้างในการก่อกบฏแมนฮัตตัน เมื่อ พ.ศ.2494 แต่อย่างไรก็ตามปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในคณะรัฐบาลและในวงราชการนี้ ส่งผลให้ประชาชนเริ่มเสื่อมคลายความนิยมนในตัวจอมพล ป. พิบูลสงคราม และคณะรัฐบาลเป็นอย่างมาก

ปัญหาการทุจริตในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2500 จากการที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม

ได้หันมาส่งเสริมให้มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยมากขึ้น จึงได้ทำการพลิกบทบาทของตนไปในทางประชาธิปไตยมากขึ้น ในภายหลังจากการไปเยือนประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศยุโรป เพื่อเป็นการส่งเสริมฐานะทางการเมืองของตนที่กำลังเสื่อมลง ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2498 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กล่าวขอให้รับสภาพสนับสนุนให้ผ่านกฎหมายเพื่อให้มีพรรคการเมือง นอกจากนี้ยังลดอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้เหลือ 20 ปี และยกเลิกเงื่อนไขหรือคุณสมบัติเกี่ยวกับการศึกษาทั้งหมด เพื่อจะได้มีคนลงคะแนนเสียงมาก ๆ

รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ประกาศนโยบายส่งเสริมประชาธิปไตยขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2498 โดยได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 พร้อมกับนั้น จอมพล ป. ยังได้จัดตั้งพรรคการเมืองของตนขึ้น คือ พรรคเสรีมนังคศิลา และได้ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรค ในการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคเสรีมนังคศิลาจะต้องแข่งขันกับพรรคประชาธิปไตยของนายควง อภัยวงศ์ ซึ่งกำลังมีความนิยมในหมู่ของประชาชนอยู่เป็นอย่างมาก จึงได้พยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้พรรคของตนได้รับเลือกเข้ามานั่งในสภาให้มากที่สุด

เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นผลปรากฏว่าพรรคเสรีมนังคศิลา ก็ได้รับเสียงสนับสนุนเข้ามาในสภามากที่สุด ส่งผลให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ดำรงนายกรัฐมนตรี ตามวิถีทางประชาธิปไตยอีกครั้ง จากการเลือกตั้งในครั้งนี้ ปรากฏข่าวว่ามีการทุจริตกรรมการเลือกตั้ง ซึ่งได้มีกลุ่มบุคคลในรัฐบาลได้วางแผนไว้ล่วงหน้าแล้ว จึงทำให้เกิดมีการชุมนุมเดินขบวนประท้วงของกลุ่มนิสิตนักศึกษาแสดงความไม่พอใจเนื่องจากการทุจริตในการเลือกตั้ง และเรียกร้องต่อรัฐบาลให้ผลการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นโรฆณะ แล้วให้ดำเนินการจัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่ ผลปรากฏว่าข้อเรียกร้องต่าง ๆ กลับถูกจอมพล ป. พิบูลสงคราม ปฏิเสธไป

จากการประกาศภาวะฉุกเฉิน เนื่องจากเกิดความไม่สงบซึ่งมีสาเหตุจากการที่ผู้ชุมนุมประท้วงไม่พอใจเรื่องทุจริตในการเลือกตั้ง รัฐบาลยังได้แต่งตั้งให้ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้บัญชาการฝ่ายสูงสุดของกองทัพ และตำรวจ มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย แต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กลับไม่ใช้กำลังเข้าทำการควบคุมความสงบ และยังได้ออกไปแสดงความเห็นใจประชาชน พร้อมทั้งยอมรับว่าการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งสกปรก ได้แนะ

ให้กลุ่มนักศึกษาไปเรียกร้องที่หน้ากระทรวงมหาดไทยและทำเนียบรัฐบาล ให้นายกรัฐมนตรีลาออก และให้มีการเลือกตั้งใหม่ แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีได้ตอบไปว่าการเลือกตั้งจะเป็นโรมมะก็ต่อเมื่อศาลสั่ง พฤติกรรมของรัฐบาลได้สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มนักศึกษามากยิ่งขึ้น

ภายหลังจากการออกคำสั่งนี้ในวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2500 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้แสดงปฏิกิริยาตอบโต้จอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยการนำคณะทหารลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี และนำคณะทหารที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่สอง จำนวน 46 คน ลาออกจากสมาชิกภาพพรรคเสรีมนังคศิลา ทำให้รัฐบาลจอมพล ป. เริ่มขาดเสถียรภาพมากขึ้น

จากสภาพปัญหาการขาดความชอบธรรมที่ปรากฏในรัฐบาลจอมพล ป. อันเนื่องจากการทุจริต คอร์รัปชันที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย อีกทั้งปรากฏเหตุการณ์ทุจริตโกงการเลือกตั้งโดยมีการกล่าวหาว่าบุคคลในรัฐบาลมีส่วนเกี่ยวข้อง จนทำให้กลุ่มนิสิตนักศึกษาต้องออกมาทำการชุมนุมประท้วงคัดค้านการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ ส่งผลสะท้อนให้ประชาชนเกิดความเสื่อมศรัทธา และความเชื่อถือต่อรัฐบาลของจอมพล ป. ด้วยเหตุนี้ จอมพล สฤษดิ์ จึงได้ถือเอาโอกาสที่มีเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงจนเกิดความไม่สงบขึ้น เนื่องจากการทุจริตโกงการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นสภาวะที่ความชอบธรรมของรัฐบาลลดลง เข้าทำการก่อรัฐประหาร ปิดอำนาจรัฐบาลจอมพล ป. เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 ได้โดยสำเร็จโดยปราศจากการต่อต้านจากประชาชน

2. ปัญหาการขาดความชอบธรรมของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร

สภาพการขาดความชอบธรรมของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร รัฐบาลนายธานินทร์ ได้เข้ามาบริหารประเทศในภายหลังการก่อรัฐประหารของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เมื่อ พ.ศ. 2519 ก็ต้องประสบกับปัญหาความชอบธรรมลดลง อันเป็นผลมาจากการใช้นโยบายของรัฐบาลที่ค่อนข้างเข้มงวดและรุนแรง ออกไปทางด้านเผด็จการอำนาจนิยม เมื่อ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้มอบเครื่องมือที่ทรงอำนาจให้ เช่น กฎอัยการศึก การขยายความหมายของ พ.ร.บ. ป้องกันการกระทำอันเป็นลัทธิคอมมิวนิสต์ อำนาจพิเศษ

ตามมาตรา 20 ของรัฐธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519 เพื่อดำเนิน
 มาตราการ ในการปราบปรามผู้กระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ และควบคุมความสงบเรียบร้อย
 ซึ่งรัฐบาลนายธานินทร์ ได้ดำเนินใช้กฎหมายเหล่านั้นอย่างเข้มงวดและรุนแรง มีการควบคุมด้วย
 การตรวจสอบ ข่าวสารจาก โฆษณา หนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ และสื่อมวลชนอื่น ๆ อย่าง
 เข้มงวด มีการปิดกั้นข่าวสาร โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ให้ข่าวสารแก่ประชาชนเอง ซึ่งลักษณะ
 การดำเนินนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงใช้อำนาจแบบเผด็จการที่ค่อนข้างจะ
 จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน นอกจากนี้ยังทำการปลด โยกย้ายข้าราชการประจำ
 อย่างไม่เป็นธรรม ทำให้ข้าราชการเสียขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

จากสภาพการใช้อำนาจและมาตราการกฎหมายต่าง ๆ อย่างเข้มงวด ใน
 ลักษณะจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนประกอบกับการดำเนินนโยบายในการปราบปรามผู้กระทำการ
 อันเป็นคอมมิวนิสต์ที่ไม่ได้ผล ต้องสูญเสียกำลังเจ้าหน้าที่ ทรัพย์สินทางราชการ และงบประมาณ
 ของประเทศไปเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังการใช้งบประมาณทางทหาร ตลอดจน
 เพิ่มบราซการลับ ไปจัดซื้ออาวุธให้กับกองทัพ โดยกลุ่มทหารไม่ได้เห็นว่าจะทำให้เกิดเพิ่มพูน
 ประสิทธิภาพของกองทัพแต่อย่างใด ใดทั้งนี้เพื่อเป็นการเอาใจในเรื่องผลประโยชน์ให้แก่นาย
 ทหารระดับสูง พฤติกรรมในการบริหารประเทศของรัฐบาลนายธานินทร์ ในระยะเวลาที่ผ่านมา
 นับแต่จัดตั้งรัฐบาล ทำให้รัฐบาลถูกมองว่าขาดความชอบธรรมในการแก้ไขปัญหาของประเทศ
 ประกอบกับสภาพความล้มเหลวจากการใช้นโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะการดำเนินการ
 ปราบปรามผู้กระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ที่ไม่ได้ผล และความคิดผลาญในการดำเนินนโยบาย
 เศรษฐกิจ เป็นเหตุให้กลุ่มทหาร "คณะปฏิวัติ" ซึ่งเป็นคณะทหารชุดเดียวที่ก่อรัฐประหาร พ.ศ.
 2519 ได้เข้าทำการแทรกแซงทางการเมือง ด้วยการยึดอำนาจรัฐบาลนายธานินทร์ กรีธาวิเชียร
 หลังจากที่ได้บริหารประเทศมาเป็นเวลา 1 ปีเต็ม

3. ปัญหาการขาดความชอบธรรมในรัฐบาล พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ รั
 ฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้เข้ามาบริหารประเทศสืบต่อจากรัฐบาล พล.อ.เกรียงศักดิ์
 ชมะนันทน์ ที่ได้ลาออกไป ใน พ.ศ. 2523 ก็ต้องประสบปัญหาความชอบธรรมลดลง อัน
 เนื่องจากปัญหาภายในรัฐบาล จากการเกิดปัญหาคอร์รัปชันขึ้นในรัฐบาล โดยปัญหา

ความชอบธรรมลดลงเป็นผลสะท้อนที่เกิดจากความขัดแย้งของพรรคร่วมรัฐบาลที่ พยายามจะ
 แย้งชิงผลประโยชน์ทางการเมือง จนสื่อเค้าว่ามีการทุจริตคอร์รัปชั่นเกิดขึ้น โดยจะเห็นได้จาก
 กรณี การแย่งชิงผลประโยชน์ในการสั่งซื้อน้ำมันจากประเทศวาคูดีอารเบีย จนเกิดความขัด
 แย้งกันในพรรคร่วมรัฐบาล

ปัญหาความชอบธรรมของรัฐบาล พล.อ.เปรม อีกประการหนึ่งก็คือการปรับ
 ปรับรัฐมนตรีครั้งแรกในรัฐบาลพล.อ.เปรม ในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2524 ได้ทำการแต่งตั้ง
 พล.ต.สุดสาย หัสดิน และ ร.ต.ท.ชาญ มนุชธรรม เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาล
 ซึ่งบุคคลทั้งสองเป็นเพื่อนที่เรียนรู้นี้เดียวกันกับพล.อ.เปรม และเคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่ม
 กระทั่ง เคลื่อนไหวในการปราบปรามผู้ชุมนุมในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 รัฐมนตรี
 ใหม่นี้ทั้งสองท่าน ซึ่งกลายเป็นปัญหาให้เกิดการโจมตีจากกลุ่ม "ยังเติร์ก" ซึ่งให้การสนับสนุน
 รัฐบาล คือ พล.ต.สุดสาย หัสดิน ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
 ร.ต.ท.
 ชาญ มนุชธรรม ซึ่งได้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ว่าเป็นคนไม่ดีในเวลาต่อมา
 ซึ่งทำที่ของแกนนำกลุ่ม "ยังเติร์ก" คือ พ.อ.มัญญ รุบจจร (ยศขณะนั้น) ไม่เห็นด้วยกับ พล.อ.
 เปรม ได้ออกมาทำการโจมตีและกดดันให้พล.อ.เปรม¹⁵ ทำการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งรัฐมนตรี
 ซึ่งจากปัญหากรณีการแต่งตั้งรัฐมนตรีนี้ กลุ่มทหารยังเติร์กได้เข้ามาเป็นข้ออ้างในการก่อกบฏ
 "ยังเติร์ก" ขึ้นในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2524

4. ปัญหาความชอบธรรมของรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

รัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นับว่าเป็นรัฐบาลพลเรือนที่มีผู้นำมาจากการ
 เลือกตั้งตามรูปแบบของประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นภายหลังการเลือกตั้ง
 ทั่วไป เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 การจัดตั้งรัฐบาล "ชาติชาย 1" ประกอบด้วย
 พรรคการเมืองจำนวน 5 พรรค คือ พรรคชาติไทย (แกนนำ), กิจสังคม, ประชาธิปัตย์,
 มวลชน และพรรคสหประชาธิปไตย รวมจำนวนสมาชิกพรรคร่วมรัฐบาล 229 เสียง ซึ่งก็มี

¹⁵มจล อัมพรพิสิทธิ์, พลเอก รัฐบุรุษชื่อเปรม, หน้า 162.

เสถียรภาพพอสมควร แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลชุดนี้ก็ต้องประสบปัญหาในหลาย ๆ ประการ หนึ่งในก็คือปัญหาความชอบธรรม ที่เกิดขึ้นจากปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการโยกย้ายข้าราชการประจำ

4.1 ปัญหาความชอบธรรมที่เกิดขึ้นในรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นั้น ก็คือการเกิดการทุจริตคอร์รัปชันขึ้นอย่างมากมาย รัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ได้เข้ามาบริหารประเทศมาได้เพียงไม่กี่เดือน ฝ่ายค้านก็ขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ โดยเน้นเรื่องพฤติกรรมที่สื่อความทุจริตในรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลหลายครั้ง คือ กรณีกล่าวหาเกี่ยวกับการขูดเจาะน้ำบ่อบาดาล ของนายสันติ ชันวีรัตน์ รมช.กระทรวงมหาดไทย เป็นรายแรก ต่อมามีการยื่นขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล จำนวน 4 คน ได้แก่ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ นายสุบิน ปิ่นขยัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายประจวบ ไชยสาส์น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ และ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในการบริหารที่สื่อแสดงไปในทางการทุจริตคอร์รัปชันและความบกพร่องในการทำงาน แต่รัฐบาลก็สามารถผ่านพ้นด้วยมติไว้วางใจไปได้ อย่างไรก็ตามกรณีที่เกิดการทุจริตตามที่ฝ่ายค้านได้นำมาโจมตี ก็ยังเป็นทีที่เคลือบแคลงสงสัยและทำให้รัฐบาลถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในภายหลัง เมื่อมีการปลด นายสันติ ชันวีรัตน์ ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีฯ ได้นำไปสู่การเปิดรับในเรื่องการส่งเสริมการเงินเข้าพรรคกิจสังคมและโครงการต่าง ๆ ซึ่งสื่อไปในทางทุจริต เป็นเหตุให้ภาพพจน์ของรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ต้องตกต่ำลงไป

4.2 เกิดปัญหาการโยกย้ายข้าราชการประจำ มีการใช้อำนาจทางการเมืองเข้าโยกย้ายข้าราชการประจำอย่างไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น ได้นำไปสู่การสูญเสียขวัญและกำลังใจแก่วงการข้าราชการ ดังเช่น พล.ต.อ.ประะมาณ อติเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ใช้อำนาจสั่งปลด พล.ต.อ.แสวง ชีระสวัสดิ์ ออกจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ เป็นต้น ซึ่งการใช้อำนาจทางการเมืองเข้าโยกย้ายข้าราชการระดับสูง ได้ก่อให้เกิดเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ทางสื่อมวลชนอย่างมากมาย

จากสภาพปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ อย่างมากมายจนเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ทางสื่อมวลชน จนฝ่ายค้านได้เข้ามาเป็นประเด็นเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจหลายครั้ง ถึงแม้รัฐบาลจะสามารถผ่านมติไว้วางใจในสภาไปได้ แต่ความสงสัยต่าง ๆ ก็ยังมีอยู่ ซึ่งส่งผลทำให้ภาพพจน์รัฐบาลเริ่มตกต่ำลงอย่างมากมาย อีกทั้งกรณีการที่มีการใช้อำนาจทางการเมืองปลดข้าราชการประจำขึ้นโดยไม่เป็นธรรม จึงทำให้มองว่าข้าราชการประจำถูกนักการเมืองรังแก ส่งผลให้ภาพพจน์รัฐบาลตกต่ำและขาดความเชื่อถือ ซึ่งในสภาวะดังกล่าวนี้เป็นสภาวะที่แสดงถึงความชอบธรรมของรัฐบาลลดลงในสายตาประชาชน ส่งผลทำให้กลุ่มทหารได้เข้ามาทำการแทรกแซงทางการเมืองได้โดยไร้สาเหตุที่รัฐบาลขาดความชอบธรรม อันเนื่องจากการเกิดคอร์รัปชันอย่างมากมาย การใช้อำนาจทางการเมืองรังแกข้าราชการ มาใช้เป็นข้ออ้างในการก่อรัฐประหารของ คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534

ปัญหาการขาดความชอบธรรมของรัฐบาล นับว่าเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือ และเสื่อมความศรัทธาต่อรัฐบาล ที่เห็นว่ารัฐบาลได้ใช้อำนาจหน้าที่กระทำการในทางมิชอบ และไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่รัฐบาลทำผิดกฎหมาย มีการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นในรัฐบาล การใช้อำนาจโยกย้ายข้าราชการอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งถ้าหากความชอบธรรมของรัฐบาลลดลงเมื่อใด ประชาชนก็จะถดถอยการสนับสนุน โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่มีความสนใจในเรื่องของการเมือง และติดตามข่าวสารต่าง ๆ ที่จะเป็นกลุ่มที่แสดงความคิดเห็นว่ารัฐบาลมีความชอบธรรมหรือขาดความชอบธรรมมากน้อยเพียงใด ซึ่งจากการศึกษาถึงสสสสภาพเหตุการณ์ทางการเมือง ที่เกิดขึ้นกับรัฐบาลที่ถูกกลุ่มทหารเข้าแทรกแซงด้วยการทำรัฐประหารนั้น พบว่าการลดลงของความชอบธรรม เป็นสภาพปัจจัยที่เปิดโอกาสให้เกิดแนวรณรงค์ในการเข้าแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มทหาร ด้วยการทำรัฐประหารได้โดยสะดวก ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ. 2500, 2520, 2524 และ พ.ศ. 2534 ที่ได้ปรากฏปัญหาความชอบธรรมของรัฐบาลลดลงได้อย่างชัดเจน

จากการศึกษาถึงความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เป็นสภาวะที่เอื้ออำนวย เปิดโอกาสให้กลุ่มทหารสามารถเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองได้ เกิดจากปัจจัยสภาวะที่ รัฐบาลเกิดความแตกแยกภายใน ความไม่สามารถแก้ไขปัญหาค้าค้ำของประเทศไทยได้ การขาดความชอบธรรม ดังปรากฏตามตารางแสดงการเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล
ที่ นำไปสู่การเข้าก่อรัฐประหาร ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2500-2534

ลำดับเหตุการณ์ รัฐประหาร และกบฏ	ความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล		
	การขาดประสิทธิภาพ ในการแก้ไขปัญหาค้า ค้ำของ ประเทศ	เกิดความขัดแย้ง ภายในรัฐบาล	รัฐบาลขาดความ ชอบธรรม
พ.ศ. 2500	/	/	/
พ.ศ. 2501	/	/	/
พ.ศ. 2514	/	/	/
พ.ศ. 2519	/	/	/
พ.ศ. 2520	/	/	/
พ.ศ. 2524	/	/	/
พ.ศ. 2528	/	/	/
พ.ศ. 2534	/	/	/

จากตารางแสดงการเปรียบเทียบสภาวะปัจจัยที่ส่งผลให้รัฐบาลหย่อนประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการก่อรัฐประหารของกลุ่มทหาร ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2500-2534 ซึ่งปรากฏมีเหตุการณ์ก่อรัฐประหารและกบฏเกิดขึ้น จำนวน 9 ครั้ง พบว่า

1. ความไม่สามารถของรัฐบาลที่จะแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศ ได้แก่ ปัญหาทางการเมืองเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งกำลังเป็นปัญหาที่กระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศที่ตกต่ำ มักจะถูกใช้เป็นเครื่องวัดความสามารถของรัฐบาลในการบริหารประเทศ ซึ่งถ้าหากเมื่อใดที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้สำเร็จ ย่อมเกิดสภาวะที่สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการทำงานของรัฐบาล ประชาชนจะเริ่มเสื่อมคลายความศรัทธา และถอนการสนับสนุน ซึ่งสภาวะดังกล่าวนี้ เป็นสภาวะที่เปิดโอกาสให้กลุ่มทหารได้เข้ามาทำการก่อรัฐประหารล้มรัฐบาลพลเรือนได้และจากการศึกษามักจะพบว่า ความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลโดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ มักจะถูกกลุ่มผู้ก่อการรัฐประหาร นำมาอ้างถึงและใช้สร้างความชอบธรรมในการก่อรัฐประหารทุก ๆ ครั้ง ยกเว้นในการก่อรัฐประหาร พ.ศ. 2534 โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ซึ่งไม่ได้เกิดจากสภาวะปัจจัยการขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ จากการวิเคราะห์โดยทั่วไปพบว่า ความไม่สามารถแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศได้ มักเป็นสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการเปิดโอกาสให้กลุ่มทหารได้เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองได้

2. รัฐบาลขาดความชอบธรรม จากการวิเคราะห์ พบว่า การรัฐประหารมักจะเกิดขึ้นในสภาวะปัจจัย ที่รัฐบาลขาดความชอบธรรมหรือ การลดลงของความชอบธรรม ซึ่งความชอบธรรม เป็นปัจจัยที่สำคัญที่รัฐบาลจะแสวงหาความสนับสนุนจากประชาชน และสามารถให้ประชาชนปฏิบัติตามหรือเชื่อฟังได้ กรณีที่รัฐบาลขาดความชอบธรรมแล้วนำไปสู่สภาพการเปิดโอกาสให้กลุ่มทหารเข้าก่อการยึดอำนาจขึ้น ซึ่งปรากฏในเหตุการณ์ก่อรัฐประหารใน พ.ศ. 2500, 2519, 2520, 2524 และ 2534 ยกเว้นในกรณีเหตุการณ์รัฐประหารตนเอง พ.ศ. 2501, 2514 และ พ.ศ. 2528 ปัจจัยทางด้าน การขาดความชอบธรรมของรัฐบาลไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต่อการเข้าแทรกแซงของกลุ่มทหาร ซึ่งปัจจัยทาง

ด้านความชอบธรรม จะเป็นเครื่องชี้วัดถึงการยอมรับและความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล หากเมื่อใดที่รัฐบาลมีความชอบธรรมลดลง หรือขาดความชอบธรรมขึ้นมา อันเนื่องจากการทำผิดกฎหมาย การทุจริตคอร์รัปชัน การใช้อำนาจโดยมิชอบธรรมกดขี่ข้าราชการประจำ จะนำมาซึ่งสถานะที่เปิดโอกาสให้กลุ่มทหารได้เข้ามาทำการแทรกแซงทางการเมือง และยังสามารถนำมาใช้สร้างความชอบธรรมให้กับคณะผู้ก่อการ ดังที่ปรากฏในกรณีตัวอย่าง ของรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ได้ทำการปลดข้าราชการประจำระดับสูง โดยถูกมองว่าเป็นการใช้อำนาจทางการเมืองอย่างไม่ชอบธรรม อีกทั้งต้องประสบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันขึ้นอย่างมากมาย จนก่อให้เกิดการนำไปสู่การก่อรัฐประหาร พ.ศ. 2534 โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติในที่สุด

3. ความขัดแย้งทางการเมือง สภาพความขัดแย้งทางการเมืองภายในรัฐบาล จนก่อให้เกิดความแตกแยกและการขาดเสถียรภาพของรัฐบาล อันเกิดจากความขัดแย้งในเรื่องความคิดเห็นในนโยบายการบริหารประเทศ ผลประโยชน์ของพรรคการเมือง หรือของบุคคลในรัฐบาล ที่มักจะเกิดเป็นปัญหาความขัดแย้งอยู่เสมอ จนส่งผลให้รัฐบาลหย่อนประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของประเทศ ทั้งนี้ก็เพราะรัฐบาลต้องคอยจัดการแก้ไขปัญหาภายในรัฐบาล จนไม่มีเวลา หรือให้ความสำคัญต่อปัญหาของประเทศที่กำลังประสบอยู่ในขณะนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลายเป็นความเปราะบางของรัฐบาล ที่ทำให้กลุ่มทหารสามารถใช้อำนาจที่รัฐบาลเกิดความแตกแยกนี้ เข้าทำรัฐประหารได้โดยง่าย

จากสภาพความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาของประเทศ ที่เกิดขึ้นในระหว่าง พ.ศ. 2500-2534 มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการเปิดโอกาสที่รณรงค์นำไปสู่การเข้าแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มทหาร กล่าวคือ หากรัฐบาลประสบปัญหาสภาพความหย่อนประสิทธิภาพ อันเกิดจากสภาวะปัจจัย ที่รัฐบาลประสบความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศ เกิดความแตกแยกจนไร้เสถียรภาพทางการเมือง และเกิดความชอบธรรมลดลง ย่อมเป็นสถานะที่เอื้ออำนวยต่อการเปิดโอกาสให้กลุ่มทหารได้เข้ามาทำการก่อรัฐประหารได้สูง จากทฤษฎีความเปราะบางของรัฐบาลพลเรือน และความคิดของวิลเลียม ทอมป์สัน ที่กล่าวว่า "การจะเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองภายในได้อย่าง

สะดวกสบายง่ายดาย ถ้ารัฐบาลและผู้นำมีคุณลักษณะที่อ่อนแอ และไม่ได้ได้รับความชอบธรรม" ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมืองได้นั้น เกิดจาก "ความล้มเหลวของการปกครองแบบประชาธิปไตย" สามารถนำมาวิเคราะห์กับสภาพความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล ที่สามารถก่อให้เกิดสภาวะไร้ผู้นำไปสู่การก่อรัฐประหารที่เกิดขึ้นในประเทศไทย คือในขณะที่รัฐบาลขาดประสิทธิภาพไม่สามารถแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศได้ สภาพความแตกแยกภายในของรัฐบาล และนักการเมือง และการขาดความชอบธรรมของรัฐบาล ได้ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจ และลดการสนับสนุนต่อรัฐบาล ซึ่งในสภาวะเช่นนี้เป็นสภาวะที่รัฐบาลเกิดความเปราะบาง ซึ่งทำให้กลุ่มทหารออกมาชักจูงเข้าก่อรัฐประหารถอดถอนรัฐบาลพลเรือนที่เห็นว่าไม่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของคนส่วนใหญ่ในประเทศได้

ในการศึกษาวิจัยถึงสภาวะความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล ที่เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการก่อรัฐประหารของทหารที่เกิดขึ้นในประเทศไทย พบว่าในสภาวะที่รัฐบาลประสบกับปัญหา ความขัดแย้งและความแตกแยกภายใน จนรัฐบาลขาดเสถียรภาพ จนก่อให้เกิดความไม่สามารถแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศที่ประสบอยู่ในขณะนั้น และสภาพที่ความชอบธรรมของรัฐบาลลดลง จนประชาชนเสื่อมคลายความเชื่อถือและความศรัทธา ในขณะที่มีความไม่พอใจของกลุ่มทหารที่มีต่อสภาวะปัจจัยที่เป็นปัญหาของรัฐบาลที่เกิดขึ้นดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดเป็นสภาวะแวดล้อมที่เปิดโอกาส และริมนำให้กลุ่มทหารได้เข้ามาทำการแทรกแซงทางการเมือง ด้วยการก่อรัฐประหารขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 1 ในการศึกษาที่ว่า " ความหย่อนประสิทธิภาพในการทำงานของรัฐบาลพลเรือน อันเกิดจากความแตกแยกของรัฐบาล ความขัดแย้งทางการเมือง จนไม่สามารถแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศได้ โดยเฉพาะสภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ จนทำให้สภาวะความชอบธรรมของรัฐบาลลดลง เป็นสภาวะที่มีแนวโน้มการนำไปสู่การใช้กำลังทางทหารเข้ายึดอำนาจ รัฐบาลได้สูง "

ดังนั้นสภาวะที่เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการก่อรัฐประหารของกลุ่มทหาร ที่ปรากฏในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2500-2534 สามารถชี้ให้เห็นว่า ในสภาวะที่รัฐบาลประสบกับปัญหา

ความหย่อนประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นจากฝ่ายรัฐบาลเอง ที่ก่อให้เกิดเป็นสภาวะแวดล้อมเปิดโอกาสให้มีการใช้กำลังทหารทหารเข้ายึดอำนาจเปลี่ยนแปลง รัฐบาลขึ้นได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วสาเหตุในการก่อรัฐประหารนั้นอาจมิได้เกิดจากปัญหา ที่เกิดขึ้นจากความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล แต่อาจจะเกิดขึ้นจากปัญหาการแย่งชิงอำนาจ ในกองทัพ เพียงแต่สภาพความปัญหาของรัฐบาลเป็นสภาวะแวดล้อมที่เปิดโอกาสที่เหมาะสม และก่อให้เกิดความชอบธรรมแก่ผู้ก่อการ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน